

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü

Resim Anasanat Dalı

SANATSAL BİR SORUN OLARAK HİPERKÜP: POETİK EVREN

Sema YAYLA

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

SANATSAL BİR SORUN OLARAK HİPERKÜP: POETİK EVREN

Sema YAYLA

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü
Resim Anasanat Dalı

Yüksek Lisans Tezi

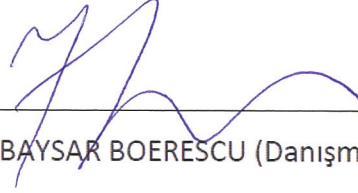
Ankara, 2018

KABUL VE ONAY

Sema Yayla tarafından hazırlanan “ Sanatsal Bir Sorun Olarak Hiperküp: Poetik Evren ” başlıklı bu çalışma, [05.01.2018] tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

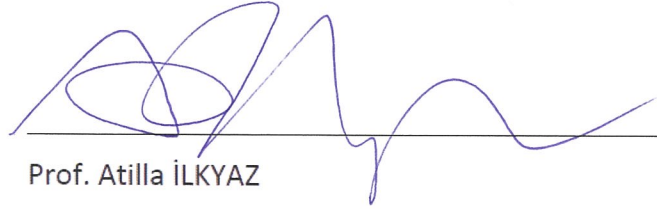
Prof. Cebrail ÖTGÜN (Başkan)

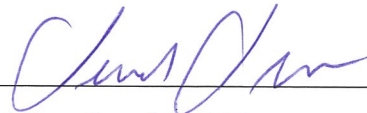
Doç. Zuhale BAYSAR BOERESCU (Danışman)

Prof. Hüsnü DOKAK

Prof. Atilla İLKİYAZ

Yrd.Doç. Seval ŞENER

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Pelin YILDIZ

Enstitü Müdürü

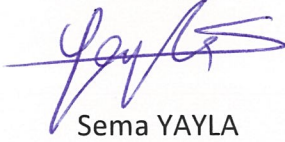
BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun ... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

05.01.2018

(imza)

Sema YAYLA

YAYIMLAMA VE FİKİR MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açıklanabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.

(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etseniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)

Tezimin/Raporumun ..... tarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.

(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerde erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)

Tezimin/Raporumun ..... tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.

Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi

05/01/2018

(imza)

Sema YAYLA

ÖZET

Bu tezin savı bilinmeyeni fazla olan evrende yıldız tozu olan bizlerin hikâyesidir. Evrenin dört boyutlu ve çok boyutlu açıklamasını hiperküp kavramı ile yapan bilim adamları bize evrenin gizemli yapısını boyutlar ile açıklıyor. Bu boyutlar içerisinde Dünya'nın en, boy, derinlik algısı ile üç boyutlu bir yaşam alanı olduğunu söylerlerken, Einstein'ın genel görelilik kuramı ile zamanın tek başına değişken olduğu tespiti ile birlikte, dünyanın içinde olduğu evrenin dört boyutlu olduğu açıklaması bilim dünyasına hâkim oluyor. Kuantum mekaniği ile birlikte dört boyutlu evrenin, kuantum sıçraması ile çok boyutlu evren olduğu açıklaması Hiperküpü tanımlıyor. Dört boyutlu ve çok boyutlu olan evren, yani Hiperküp içerisinde yer alan Güneş Sistemi içerisinde bir zamanlar gezegen olup daha sonra gezegenlik özelliklerine sahip olmadığı açıklaması ile gezegenlikten çıkarılan Plüton, bu tezin savının ana karakterini oluşturuyor. İnsanın kendini anlatırken birincil olarak seçtiği dil kavramı ise bireyi anlamada bize rehber oluyor. Dilin özellikle insan ilişkilerini düzenleyen bir konumda durması ve bireyin kendi içerisinde yaşadığı derin duyguların ifadesinde bir anlatım biçimi olarak şiiri seçmesi bizi şiiri incelemeye yönlendiriyor. Dilin özellikleri kullanılarak bireyin en derin duygu ve düşüncelerini dile getiren ve çağlar boyunca bireyin en gizli duyguları ile örülmüş cümlelerin şiirsel olarak tanımlanması, bize evrenin poetik (şiirsel) bir renk cümbüşü olduğu düşüncesine itiyor. Toplumdan sıyrılan bireyin kendi varlığını oluşturmak adına yeni bir yaşam alanı arayışı içerisinde oluşu, onu bilimsel ve edebi incelemelerle birlikte bir serüvene itiyor. Bu serüvenin başlangıcı ise; Plüton'un gezegenlikten çıkarılması ile toplumdan kopan bireyin yalnızlığı ve ötekileştirilmesi, renkler ve şiirler ile buluşarak "Plüton'da Bir Koloni" ismi adı altında çalışmalar olarak karşımıza çıkıyor.

Evrenin renkli, gizemli ve şiirsel yapısını incelediğim, evren içerisindeki gezegenleri, mitleriyle birlikte harmanlayarak günümüze göre yorumlayıp, mitlerin ortaya çıkışından doğru, insanın hikâyesinde, varoluşunu sorguladığı yerden, poetik hayali çalışmalarımı ortaya koymaya çalıştım. Bu çalışma geçmişten günümüze, insanlar üzerinde merak uyandıran ve derin izler bırakan gökbiliminin, modern insandaki etkisini, sanatla ve resimle anlatmaya çalışarak ve tartışmaya açarak yaşadığımız dünyayı görsel olarak anlamlandırmayı ve bireyin iç yolculuğuna katkı sağlamayı amaç edinmiştir. Bu çalışma, tarih boyunca insanın kendini sorgulaması ve anlamlandırması üzerine kurulan yaşamın, bir döngü haline geldiği yerde bireyin iç bunalımını ortaya koyuyor.

Tez yazım aşamasında Evren ve insan (varlık) üzerinden kurulan metaforu, disiplinler arası geçiş yaparak ortaya çıkan çalışmalar tez içerisinde dipnotlarla detaylandırılmaya ve incelenen sanatçıların eserleri de eklenerek tezin anlatımını daha somut hale getirilmeye alışıldı.

Anahtar Sözcükler: İnsan, Toplum, Birey, Sanat, Bilim, Psikoloji, Felsefe, Edebiyat, Hiperküp, Uzay, Plüton, Melankoli, Şiir

ABSTRACT

Assertion of this dissertation is a story of us as a star dust in this universe with a lot of unknown. Scientists who make the four-dimensional and multidimensional description of the universe with the concept of hypercube explain to us the mysterious nature of the universe in terms of dimensions. While it is said that the Earth is a three-dimensional sensation, Einstein's determination of universal relativity theory and time as a single variable dominates the world of science by explaining that the universe is four-dimensional. This thesis describes Hypercube as a four-dimensional universe with quantum mechanics and it is a multidimensional universe with quantum bounce. Pluto is the main character of the argument of this thesis, which is extracted from the planet with the description that does not have planetary qualities within the Solar System which is in the scope of four-dimensional and multi-dimensional universe in other words Hypercube. The concept of language, which the person chose as the primary self-narrative, guides us to understand the individual. The choice of poetry as a phraseology in the expression of deep feelings that the individual lives in itself and the language is especially in a position to regulate human relations leads us to examine poetry. The use of language features to express the most deepest emotions and thoughts of the individual and a poetic description of the sentences which are interwoven with the most secret feelings through the ages, pushes us to think that the universe is a poetic array of bright color. The individual who is eluded from society is in search of a new living space in order to create his / her own existence pushes them into an adventure together with scientific and literary studies. The beginning of this adventure is; With the removal of Pluto from the planet with the loneliness of the person who has marginalised and broken out of the society, comes to terms with studies under the name of "A Colony in Pluto" by meets colors and poems. I have tried to reveal my poetic imaginary studies by examining the colorful, mysterious and poetic structure of the universe, blending planets within the universe together with their myths and interpreting them to these days. This study aims to visualize the world we live in and contributes to the inner journey of the individual from past till now by trying to explain the effect of astronomy which is riveting and soul-shattering, tries to tell the effect on modern people by art and painting. This work reveals the internal crisis of the individual where life has become a cycle of self-questioning and interpreting throughout history. In the writing stage of this dissertation, the metaphor established through the universe and human being (existence), the work that emerged by making the transition between the

disciplines are tried to be made more concrete by adding the works of the artists who were elaborated and examined with footnotes.

Key Words: Humanity, Society, Individual, Art, Science, Psychology, Philosophy, Literature, Hypercube, Space, Pluto, Melancholy, Poem

Annem, Sultan Uçar'a

TEŞEKKÜR

Bu süreçte bana destek olan bir yıl boyunca değerli bilgilerini benimle paylaşan, fikri ve beneği ile keçi yolumu açmamda bana yardımcı olan ve kullandığı her kelimenin hayatıma kattığı önemini asla unutmayacağım saygı değer danışman hocam; Doç. Zuhâl Baysar Boerescu'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Çalışmam boyunca kapısını her çaldığımda açan ve eserlerindeki ortak yüzeyimizi fark ettiğim andan itibaren bilgilerini ve eserlerini bana anlatan, çalışmamda bana yol gösteren bölüm başkanımız saygı değer Prof. Cebraîl Ötgün'e, çalışmam boyunca bilgileri ile bana yol gösteren, her daim yolumu aydınlatan saygı değer Prof. Hüsnü Dokak'a, bu süreçte hep elimden tutan ve düşüncelerimi tartışarak beni ilerleten saygı değer Arş. Gör. Havva Altun Demircan'a, cümlelerimi imgelerimle birleştirmemde bana yol gösteren ve her daim bilgilerini benimle paylaşan Türk Edebiyatı'nın mihenk taşlarından birisi olan saygı değer şair Küçük İskender'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Varlık ve varlığım konusunda bana yol gösteren ve her daim yanımda olan terapistim saygı değer İlker Durmuş'a, tez sürecinde performans metnimi yazmamda ve müzik seçimlerimde bana yol gösteren saygı değer Ahmet Yapar'a, bu süreçte beni yalnız bırakmayan, sürekli kahve yapıp atölyeme gelerek beni motive eden dostum Burcu Yıldırım'a, lisenin ilk gününden itibaren sürekli bana destek olan ve bu süreçte de yalnız bırakmayan, düşünceleri ile çalışmama katkı sağlayan sevgili dostum Gonca Sönmez'e, bu süreçte sürekli yanımda olan, gece gündüz demeden benimle fizik konuşan, her daim beni motive ederek yolumu kolaylaştıran sevgilim Altay Boza'ya, hayal dünyamı zenginleştiren görkemli yıldızlara, sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Sema Yayla, Ocak 2018

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM.....	ii
YAYIMLAMA VE FİKİR MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
ADAMA.....	viii
TEŞEKKÜR	ix
İÇİNDEKİLER.....	x
GİRİŞ	1
Hiperküp Poetik Evren.....	5
Belki de O Yıldız Hala Doğmadı	14
Birey'in Melankolisi, Plüton'un Doğuşu	26
Disiplinler Arası Geçiş: Plüton'da Bir Koloni.....	37
Panayır Saati.....	41
Bulut Dağılıyor.....	56
Poetik Evren: Yıldız Dansı Şöleni	58
Poetik Evren: Yıldız Dansı Şöleni/ Metin	59
SONUÇ.....	66
KAYNAKÇA	67
EK 1. RESİM DİZİNİ	70
ÖZGEÇMİŞ	72

GİRİŞ

Tarihin öznesi olan insanın (varlık) , dünya üzerinde yaşamını nasıl şekillendirdiği ve psikolojik olarak değişiminin hayatına nasıl yansdığı; sanatsal, bilimsel, psikolojik, felsefi ve edebi olarak incelendiğinde, insanın dünya üzerindeki yaşamından mutsuz olduğu çıkarımında bulunabiliyoruz. Dünya üzerinde canlı kalmak için, genleri tamamen yaşamda kalma üzerine şekillenen insan, yaşamda kalabilmenin en kolay biçimi olarak birlikte yaşamayı seçmiştir. Birlikte yaşayan insanlar topluluklar oluşturmuş ve bu topluluklara kurallar koyarak toplumlar inşa etmiştir. Topluluklar sayesinde insan ırkı yaşamlarını yüzyıllar boyunca devam ettirmeye çalışmıştır.

Yazılı ve çizili tarihten edindiğimiz bilgiler ışığında, insanın toplumla birlikte hareket ettiğini, birçok savaş, hastalık ve doğal afetlere karşı birlikte mücadele ettiklerini ortaya koymuştur. İnsan, geçen yüzyıllar boyunca sadece yaşamda kalma mücadelesinde gelişmemiş aynı zamanda düşünsel dünyasında da gelişerek farklı yaşam alanları aramaya başlamıştır. Farklı yaşam alanları arama ihtiyacının bir sonucu olarak toplulukları yıkıp devletler kuran, devletler yıkıp imparatorluklar kuran ve onu da yıkıp yeni devletler kuran bir anlayışın hâkim olduğu dünyada insanlar düşünsel olarak ilerleyişini sanat aracılığı ile ifade etmiştir. Sanatın ve bilimin ilerlediği 18.yy ile birlikte başlayan ve yıllar içerisinde daha da gelişen, insanın toplum içerisinden kopuşu ve birey oluşu yadsınamaz bir gerçekliğimizdir. Bu süreçte, insan toplum içerisinden kopup, kendi öz benliğine inerek olayları değerlendiren ve kişisel olarak fikrini ortaya koyarak birey olduğunu ilan etmiştir.

21. yüzyıla gelindiğinde toplum içerisinden kopan ve birey olan insan yaşanan gündelik sorunların ağırlığında ezilerek evlerinde kurdukları ütopyalar ile yaşamaya başlamışlardır. Toplum içerisinden sıyrılan kendi benliğine ulaşan ve kendisini ifade eden bireyin ütopyası, dünya dışında bir yaşam arama serüvenine dönüşmüştür. Dünyanın yavaş yavaş yok olması ve canlı yaşamın bir süre sonra yok olacağı savı ile başka bir dünya arayışı ve dünya dışında bir yaşam alanı bulma fikri bilimin son dönemlerde sıkça araştırma yaptığı bir alan haline dönüşürken dünyada yaşayan insanlar bu araştırmaları günlük gündemleri içerisinde ütopyaları ile birleştirerek hayatlarında önemli bir yere koymuştur.

Son dönemlerde popüler bilim adı altında yazılan kitapların varlığı ve fizik bilmeyen insanlara yönelik evreni tanıma rehberleri bunun birer kanıtı olabilir. Özellikle astronomi dünyasına yön veren bilim adamı Stephen Hawking'in "Ceviz Kabuğundaki Evren" kitabı fizik konusunda uzmanlaşmamış ve evreni anlamak için çabalayan insanların rehberi haline gelmiştir. İnsanların yeni yaşam alanı bulma çabasının bir sonucu olarak evrenin yani hiperküpün araştırılması her bireyin

serüveni haline dönüşmüştür. Bu serüvene çıkıldığında, öncelikle dört boyutlu ve çok boyutlu evren olarak Hiperküp'ü incelemek ve Hiperküp'ün yani uzayın renklerinin coşkusu, insanın en derinlerine hitap eden şiir ve poetik (şiirsel) olanı birleştirmek kaçınılmaz bir yolculuktur.

Hiperküp içerisine bakıldığında birçok galaksi, gezegen ve yıldız tozları vardır. Dünyadan bakıldığında ise Güneş Sistemi içerisinde dokuz gezegenin var olduğu dönemler vardır. 1930'dan 2006'ya kadar dokuzuncu gezegen olarak tanınan Plüton, 2006 sonunda Güneş Sistemi dışarısında bulunan birçok cüce gezegenin varlığı ile birlikte gezegen olup olmadığı sorgulanmış ve Uluslararası Astronomi Birliği'nin gezegen olabilme koşullarını açıklamasının ardından, Plüton uluslararası literatüre göre gezegen olmaktan çıkartılarak, cüce gezegen kategorisine alınmıştır. O günden sonra Güneş Sistemi içerisinde sekiz gezegen kendi boşluklarında dönmeye devam etmişlerdir.

Bilimsel bir araştırmanın sonucu olarak Plüton'un Güneş Sistemi içerisinde gezegenlikten çıkarılması, yani başkalaştırılması ile toplum içerisinden sıyrılarak evinde ütopyalar kuran bireyin toplum içerisinde olamaması aynı varoluşsal sancının bir sonucu olduğu düşüncesi ile birlikte; "Plüton'da Bir Koloni" isimli çalışmalar ortaya çıkmıştır.

İnsanın birey olma sürecinde ortaya çıkan ve 21. yüzyılda da sanatın, felsefenin, psikolojinin araştırma konusu olmaya devam eden melankolik insan tiplerinin varlığı ve melankolik yaşam biçiminin başka bir yaşam arama ihtiyacına göz atmadan, Hiperküp'ün son dönemlerde bu denli araştırılmasının anlaşılamayacağı gerçeğinin varlığı ile melankoli kavramına da ayrı bir başlık açmanın faydalı olacağı bu sav içerisinde ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan ise; toplum içerisinde, bireyin kendini en temel ifade biçimi olarak kullandığı dil kavramının bireyi anlamada önemli bir unsur olduğu açıktır. Dil ve dilin olanaklarını kullanarak; insanın iç dehlizlerinden bizlere, poetik bir anlatımın önemini, yeni bir yaşam arama ihtiyacının anlaşılma sürecini anlamada şiirleri incelememiz gerektiğidir.

Mark Rothko ve Bedri Rahmi Eyüboğlu gibi büyük ustaların resim konusunda tartışmaları genellikle renk üzerine olmuştur. Gözle görülüp, elle tutulacak kadar gerçekçi resimler yapmanın önemli olduğunu düşünen ve bu düşüncüyü savunan realistler, biçimi ön plana çıkarmıştır. Renk ise hep geri planda hatta tartışmaya konu olacak kadar gün yüzüne çıkmamıştır. Zaman zaman tartışmaya açılan biçim ve renk konusunda çağdaşları arasından Rothko kendi ifadesini ortaya koyup rengin savunucusu olmuştur. Biçimin resmi ayakta tuttuğunu savunan büyük ustalara karşı Mark Rothko rengi ön plana çıkarmış ve kendi sanat anlayışını 1949'da ortaya

koymuştur ve 1970'e kadar bu bakış açısı ile çalışmıştır. İnsanın dramlarını, bitmez tükenmez duygu ve heyecan ile başa çıkmak olarak gören Rothko, simetrik dikdörtgenlerin yüzeyi doldurduğu ve görsel bir dilin yetisini kazandığı çalışmaları ile kendine renk üzerinden bir dil geliştirmiştir. Rothko'nun kompozisyonlarında insanın derin sancılarını ve insani kaygıların bitmeyen depresyonlarını ortaya koyarak acil bir yardım çağığının izlerini görüyoruz. Felakete uğramış aklın karışıklığını ve derin iç çekmelerin imgelerini renk ile ortaya koyan Rothko, Soyut resmin öncülüğünü de yapmıştır. Dominique de Menil, Rothko'nun resimlerini: " Mahvolmuşluğumuzun trajik gizemi, Tanrının sessizliği, Tanrının dayanılmaz sessizliği "(Fineberg, 2014, s. 106) şeklinde değerlendirmiştir.

Bedri Rahmi Eyüboğlu ise Rothko'nun renk konusundaki bu tutumunu kendine yakın hissetmiş ve her mecrada bunu ifade etmiştir. Eyüboğlu resimlerinde ve yazılarında, büyük ustaların resimde biçim konusunu çok titizlikle çalıştığını fakat renk konusunda pek de bir şey yapmadıklarından bahseder, dönemin ressamlarının taklidi ön planda tuttuğunu ve gerçekçi resimler çizmenin kalıcı olduğu (yani biçimin), rengin ise geçici olduğu düşüncesinin benimsendiği görüşüne katılmadığını anlatır. Hatta bu düşüncesine ilişkin şunları yazmıştır " " Renk konusunun biçime kurban gidişinde, taklit tasası büyük rol oynamıştır. Rengin geçici, biçimin kalıcı olması, ressamı haklı olarak düşündürüyordu. Doğayı bütün yönleri ile incelemeyi bir namus borcu sayan ressam, rengin kolay kolay avuca sığmadığını anlamış, en ufak bir ışık oyunu ile beyazın maviye, mavinin mora, morun karaya çaldığını görmüştü. Oysa bütün ışık oyunları arasında biçim, ana yapısından bir şey kaybetmiyordu. Öyle ise gelsin biçim, gitsin biçim " (Eyüboğlu, 2005, 415-416) ". Renk konusunda ressamların eksik oluşunu fakat kendisinin rengin tüm gerçekliği kırdığı noktada durduğunu anlatmıştır. Kırmızı renk denilince sadece gelincik ya da bayrak biçiminin kırmızıya boyanmasının resmi taklitten öteye götürmediğini ve olduğu yerde ifadesinin eksik kaldığını söyleyen Eyüboğlu, resmin mucizesinin birbiriyle çok iyi anlaşan renklerin bir araya gelişiyle oluştuğunu savunuyordu. Dönemin ressamlarından sadece rengi birinci plana alan ve resmi sadece renk ile resim sanatını ayakta tutacağını savunan Rothko'yu kendine yakın hisseden Eyüboğlu bunu yazılarında hep aktarmıştır.

Eyüboğlu ve Rothko'nun eserlerinde renk konusunun hep öne çıkışını görüyoruz ve eserlerinin konusunun insan ve onun duygularına odaklandığını çözümleyerek alt metinlerinde insani olanı vurgulayışına şahit oluyoruz. "Plüton'da Bir Koloni" başlığı ile kavramlaştırmaya çalıştığım resim serisinde ise, insani olanı öne çıkarması ve insani olanı sorgulayarak, serinin her eserinde insanın duygularının birer parçasını içinde taşıması ile varlığını ortaya koymuştur.

Rengin varoluğu ve insanın hayatta ki varlığıyla ilgili sıkıntıları aynı yüzeyde buluşturmaya çalıştığım resimler bir iç hesaplaşmanın sonucu olmuştur. İç hesaplaşmanın sonucu olarak ortaya çıkan çalışmalarında, ön plana çıkan konu ise Melankoli kavramı olmuştur. Melankoli'nin tanımına baktığımızda " Melankoli, çok genel bir anlamda, insanın dış dünya karşısında yetmezliğini, eksikliğini sergilemiş. İnsanın varoluşunun insanlaşma süreciyle birlikte ortaya çıkan bu garip " normal anormallik" ya da "erdemli rahatsızlık" durumunun sorgulamasını içermiştir " (Teber,2004, s. 97). Melankoli'nin tarihine baktığımızda Antik Grek düşüncesini incelemek yerinde olur. Melankoli'nin tartışıldığı döneme indiğimizde tarihin öznesi olan insanın, ön plana çıkışı ve insanın kendisinin araştırılması, insanın düşünölmeye başlamasının da tarihini oluşturuyor. Bu noktada insanın tarihin öznesi olma hikâyesine de bakmak gerekiyor.

İnsanın tarihine baktığımızda, kendini ve hayattaki varlığını açıklamaya çalıştığını ve felsefenin de bu konuda tartışma başlattığını görüyoruz. İnsanın doğuşundan bu yana baktığımızda her bireyin kendini ifadesinden önce dili kullandığını görüyoruz. Yazılan destanlarda, düz yazılarda ve şiirlerde işlenen konunun varlık olduğunu ve üretilen eserlerin disiplinler arası geçiş yaptığını inceleyerek birbiri ile bağlantısını kuruyoruz.

Bu düşünceden yola çıkarak çalışmalarımın kompozisyonları içerisinde rengin, varlığın, hareketin ve dilin ayrılmaz bütün olduğunu ve disiplinler arası bir geçiş denemelerine şahit oluyoruz. (Resim 1'i incelediğimizde ise bu düşüncenin doğuşuna şahitlik ediliyor.)

2014 yılında yapmış olduğum (Resim 1) resimde rengi düz zemin olarak kullanıyor ve üzerine figür yerleştirerek düşüncenin akış yönüne doğru boyuyorum. Elma'yı mitolojik öge olarak kullandığım ve kadının sadece bir bedenden ziyade bir birey oluşuyla ilgilendiğim, resmin kışkırtıcı renkleri ve özensiz boyanmış mavi küresi (bu özensizlik dünyadan kopuşu ve evren içerisinde yeniden doğuşu, kadının Havva'nın kızı oluşunu reddedişini simgeliyor) ile öylece duruşu insanın içinde barındırdığı kaygıların ne olabileceğine dair bize bir öngörü sunuyor. Resim 1'in bir diğer özelliği ise elma görünümünün daha sonra şeftali ile ortaklık kurması ve şeftalinin kadından bireye indirgenişini deneme yazısı ile sonuçlandırıyor olmamdır. Resim 1 örneğinde disiplinler arası geçişin bir örneğini görüyoruz. Resim sadece renk değil aynı zamanda dil olarak kendini ortaya koyarak tamamlanıyor.

2014 yılında yazdığım yayınlanmamış bir deneme yazısında Resim 1'e referans olabileceğini düşünüyorum.

Resim 1. Sema Yayla, “ Poetik Düşler Ülkesi ”, Kâğıt Üzerine Sulu Boya, 21x25cm, 2014

“ Siyah Pelerinliler'in atları sürdüğü zamanlardı. Şafak sökmekte ve vapurlar iskeleye kelepçelenirken , biz pamuk şekerleri yüzümüze sürüyorduk. Sokaklar geceden kalma mide bulantılarına eşlik ediyordu. Betonların arasında büyüyen şeftali ağacına sarılıyorduk umutla. Kadife giysisinin altına sakladığı yumuşak, ekşi ile tatlıyı içinde barındıran şeftaliyi okşuyorduk parmak uçlarımızla...

Bir bitişin ardına sıraladığımız doğumları konuşuyorduk, pervasızca. Bir gece kahve çekirdeğinden çıkan atlara binip gidiyorduk. Arkamızda Siyah Pelerinliler... Mahzenlere gizleniyorduk. Mahzenler, kaosun gizlendiği gizli geçitlerdi. Bir kaç tanıdık yüze sarılıyorduk heyecanla. Heyecanımız dalından düşmeye korkan şeftali naifliğindeydi.

Bir gece mahzende şeftali doğruyordum çocuklara. Bir gümbürtü ile dağıldık etrafa. Tanıdık yüzlerin kaybolduğu, Siyah Pelerinliler'in at sürdüğü zamanlarda, koşuşan çocuklardık. Sonra Rialto köprüsünde buluyordum kendimi. Siyah Pelerinliler'in batmaktan korktuğu ve peşimizi bıraktığı coğrafyaydı burası. Mavinin en koyusunu yansıtan Grand Canal'ı izliyordum. Gök bizim için yıldız dansı gösterisini sunuyordu. Kanala düşen yıldız parçaları, şeftali fidanları dikiyordu bataklığın ortasına...”

Sema Yayla

Hiperküp¹: Poetik² Evren

“Soyut-Ekspresyonizmdeki boyasal, yani piktöral anlatım yerine, derinlik etkisi yapmayan yalın renkli düz yüzeylerin hesaplı ve dengeli biçimde tuval yüzeyinde uygulanması (Turani, Aralık 2014, s. 740.)” benim kozmik yapımın temelini oluşturuyor. Clement Greenberg’e göre³ Soyut-Ekspresyonizm 1940’lı yılların ortalarında Newyork’ta ortaya çıkmıştır. Bu anlayışın Amerika’da yayılmasında Max Ernst gibi Sürrealist akımın önemli temsilcileri büyük rol oynamıştır. Anlayışa göre nesnelerin yerini, aklın düzenlemediği renkler ve şekiller almıştır. Düz yüzeyi kurgulanmış nesneden arındıran ve direk yüzeyi boyayan sanatçılar, kendilerini renk ve şekil ile anlatmışlardır. Soyut ekspresyonizm iki grup olarak incelenmektedir. İlki Jackson Pollock, Franz Kline gibi sanatçıların dahil edildiği, fiziksel hareketin vurguladığı, sanatçının bedenini de resme dahil ettiği aksiyon resmidir. Soyut-Ekspresyonistler Büyük Ekonomik Buhan ve W.P.A, İspanyol İç Savaşı ve 2.Dünya Savaşı, siyasal aktivizmi ve aksiyon anlayışının yükselişini hazırlamıştır. Aksiyon resimlerinde saf bir tekniğe dayalı anlayış yoktu. Sanatçının yüzeyin üzerinde olduğu ve aklın akış yönüne doğru rengi boyadığı bir anlayış söz konusuydu. Jean-Paul Sartre’ın yazılarında da görüldüğü gibi aksiyon, bireyin dünya ile ilişkisinde kendisini tanıma aracıdır. Aksiyon resimleri yapan sanatçıların da kendini ve dünyayı anlamlandırmak için, rengi ve yeri geldiğinde bedenini de kullandığını görüyoruz. İkincisi ise 1960’lı yıllarda Mark Rothko ve Ellsworth Kelly gibi ressamın temsil ettiği renk alanı resmi veya Greenberg’in ifadesiyle geç resimsel soyutlama’dır . Yüzeyi baştan sona renk alanları ile kaplayan sanatçılar insani keşfi önemser ve insanın iç dünyasındaki karmaşıklığını bu şekilde yorumlar. Rengin düz yüzey boyamalarında boyanın sadece insanı anlatışı ve ifadenin yalınlığını savundukları yerde “Plüton’da Bir Koloni” serimin arka yüzeyi, Soyut Dışavurumcu anlayışın içinde, geç resimsel soyutlamayla göbekten bağlı olan sanatçıların eserleri ile bir ortaklık yakaladığı kanısındayım. Resimlerimin temelini oluşturan bu anlayış ile aklın içinden çıkan nesnelere kurgudan uzak, rastgele noktalama ile oluşturulmuş evrenin içine yerleştiriyorum. Evrenimi oluştururken biçimin önüne geçen düz renk üzerine dairesel şekiller ile bu bakış açımı netleştiriyorum.

Özellikle Ellsworth Kelly’nin yan yana alt alta dizilmiş karelerinin kozmik yapım ile uyumluluğunu görüyorum. Eserlerimin Kelly’den doğru kareden daireye dönüşen

---

¹ Hiperküp: Dört boyutlu bir cisim olup belirli tekniklerle yeni boyutlar çıkarabilen ve sonsuza kadar olan boyutlara gidebilen, kara delikleri çözmek için kullanılan terim. Son açıklamalarda evrenin hiperküp olduğu varsayılıyor

² Poetik: Şiire özgü. Şiir niteliğinde.

kozmetik yapısı , .Kelly'nin (Resim 3) çalışmasında evrenin sonsuz boşluğuna kaos göndermesi ile benim dairesel kozmosum temelleniyor.

“ 1938’de Mark Rothko yüce bir büyüklük ve evrensellik düzeninin temalarını bulmak amacıyla, klasik mite döner. Rothko bunu, 1943’de şöyle açıklamaktadır; “ Antik Çağ’ın bilinen mitleri... temel psikolojik düşünceleri ifade etmek için başvurmak zorunda olduğumuz ebedi sembollerdir... Ve modern psikoloji, bunların, rüyalarımızda dilde ve sanatımızda, görünür yaşam koşullarındaki bütün değişikliklere karşın kalıcı olduğunu bulmuştur... Mit, fantezi olanakları dolayısıyla değil, benliğimizde var olan ve gerçek bir şeyi ifade etmesi nedeniyle bizi terk etmez” (Fineberg, 2014, s. 107.) “

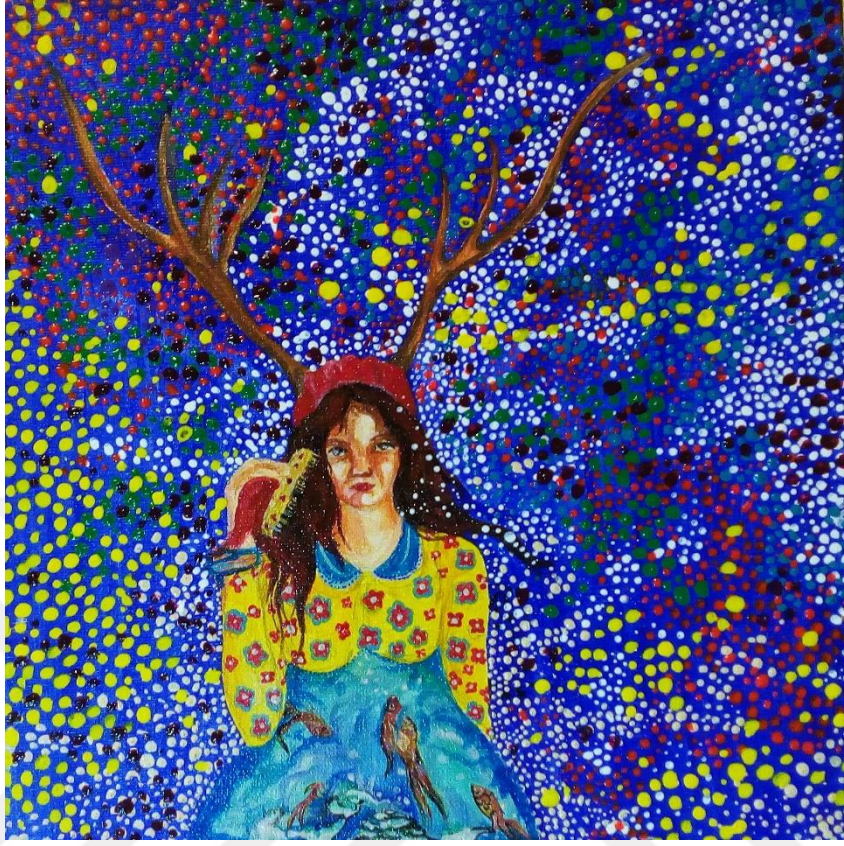
Rothko'nun karelerinden mitlere, mitlerden karelere dönüşen yolculuğunda boya kullanımı ve imgelerinin altında yatan düşünce ve sorgulama biçimi benim çalışmalarımı örtüşmektedir. Bilimsel alanda evrenin hiperküp tanımı benim için kullandığım yüzey (tuval/kağıt/sahne) ve o evren içerisinde var ettiğim imge (düşünmeden doğan imge,varlıkla ilgili sorun), imgeyi güçlendiren mit (geyik/ceylan/tavus kuşu) ve mitin içerisinde olduğu yaşam (arka plan, evren ve ritmik olmayan noktaların tekrarıyla oluşan şiirsel evren).

Mark Rothko 1953 yılında ürettiği (Resim 4) resminde kullandığı renk alanları, boşluk ve doluluk ile insanın akıl dışı deneyimlerini renklerinin canlılığı ile bize sunuyor. Rothko renklerine “iç ışık” diyor ve iç ışığı izleyicilere ödünç veriyor. Rotho'nun iç ışığı ve canlı renkleri ile şiirsel dil oluşturduğunu, karelerinin iç ışıktan doğru kendini anlamlandırarak dünya üzerinde varlığına dair sorunlara işaret ettiğini görüyoruz. Rothko bu bakış açısını şöyle ifade ediyor “ Deneyimleyebildiğim kadarıyla insan dramı, insanın duygu ve heyecanları ile başa çıkmak³”.

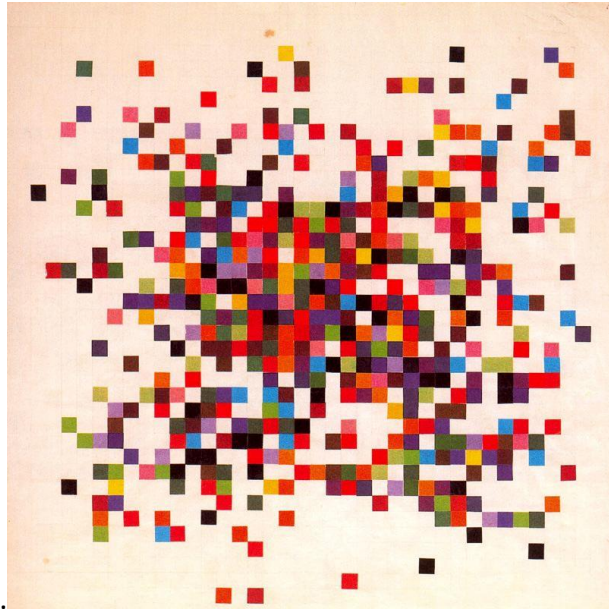
Bu düşünce etrafında ortaya çıkan çalışmalarım, kullandığım renkçi anlayış ve eserlerin alt metinleri ile kendi imgelemimi yaratmış ve hiperküpü delerek kozmosta dairesel bir şiir olarak dolaşmaktadır. Kozmik yapıyı şiirsel bir renk düzeninden yüzeye aktarırken, resimlerim, arka planı düz renk alanları ile birlikte doldurarak insanın iç dünyasına bir kapı aralamıştır.

---

³ ayr.bkz. Jonathan Fineberg, 1940'tan Günümüze Sanat, s.105

Resim 2. Sema Yayla, " Plüton'da bir Koloni ", Tuvale akrilik, 20x20cm, 2017

Resim 3. Ellsworth Kelly, Spectrum Colors Arranged by Chance II

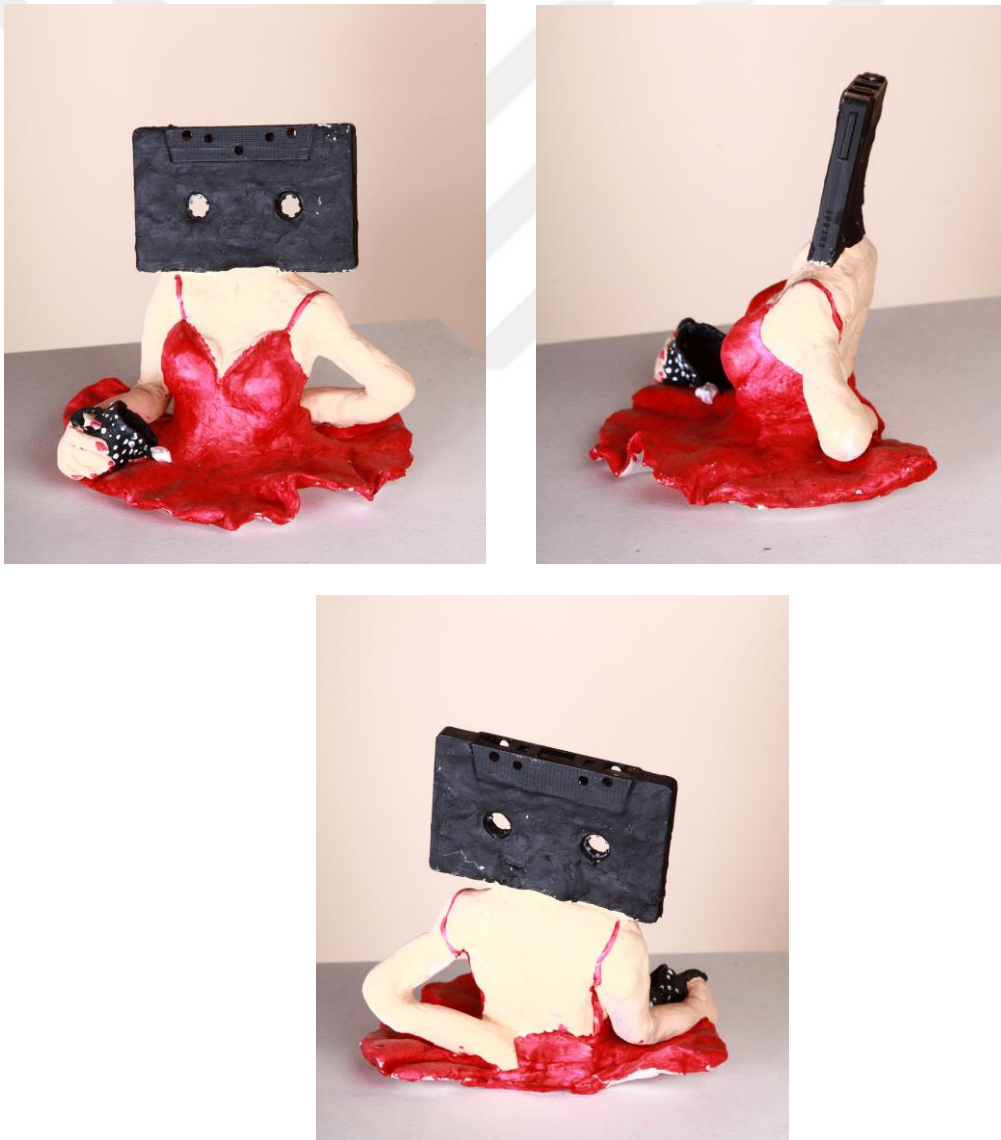

Resim 4. Mark Rothko, Number 61, 640x805cm, 1953

Resim 5. Sema Yayla, “ Plüton'da Bir Koloni ” , Kağıt üzerine sulu boya- akrilik, 25x35cm, 2015

Arka planın dairesel uzay boşluğunu (Resim 5) ortaklık kurduğum sanatçılar ile birlikte açıkladığım yerde, ön tarafa baktığımızda figürü görüyoruz. Figürlerim adeta bir mitten fırlamışçasına bir anıt gibi karşımızda dururken anlattığı konu, “Coşkuyu, yüreğin usa üstünlüğünü, sanatların kardeşliğini savunan bir akım (Claudon, Şubat 2006, s. 13) ” olan Romantizm’in coşkusunu içinde barındırdığını düşündürüyor. Aynı zamanda Plüton’da Bir Koloni” serisinin disiplinler arası geçiş yaparak sanatların kardeşliği söylemini ortaya koyan bir tavrı olduğu izlenmektedir. Yüzeyden, üç boyutlu çalışmalara, ritmden ve dizeden oradan da performans olarak karşımıza çıkan çalışmalar, bize doğrudan bireyin melankolisine işaret etmektedir.

Resim 6. Sema Yayla, “ Plüton'da Bir Koloni ”, Şekillendirme Hamuru- Sulu Boya- Akrilik, 2015

Bireyin zamandan ve mekândan kaçma eğiliminin yetersiz kaldığı ve bireyin melankolisini, düşlerini Romantizm düşüncesi etrafında birleşen sanatçıların bu duyguları manzara resimlerinde dile getirdiği yerden, “Plüton” metaforunda insanın kendini bulamayışını ve iç bunalımlarını özgürce yaşayabileceği, coşkusunu ve düşünüyü hiç susturmayacağı bir evren yaratma istemi aynı çerçeveye sahiptir. Romantizm’in zaman ve mekân arayışının günümüz dünyasında kendini kaybeden bireyin tüketim kültürü ile birlikte kendini var etmeye çalıştığı yer aynıdır. Romantizm’in hangi tarihte başlayıp, hangi tarihte bittiği tartışmalıdır. 1800-1850 yılları arasında Romantizm’in yaşadığı görüşü yaygındır fakat kendinden sonra gelen dünya görüşlerinin ve akımların temelini oluşturur. Buda Romantizm’in şekil değiştirerek hala güncelliğini koruduğunu bize gösterir. Varlığın sonsuz sancılarını ve kendini anlamlandırması Romantizmin biricik konusudur. Romantizm kendine bireyi seçerken içerisinde bir başkaldırı tohumunu da barındırıyordu. Romantizm ile birlikte bu başkaldırı ” Bireyin, var olana karşı hoşnutsuzluğu, kurulu düzen içinde sıkıntısı, kutsala, sonsuza, ya da yalnızca bir başka şeye olan sevgisi nihayet somutlanmaktadır ” (Claudon, 2006, s.16). Romantizm bireyin sıkıştığı mimari yapıları redderek doğaya yöneliyor, doğada lirik olanı yakalayan imgeleri ile adeta dünyadan koparak kendine evrende bir yer açmaktadır. Yaşadığımız zamanı ve mekanı reddederek iç devinimi ve huzur anlarından oluşan kompozisyonlar ile bireye alan tanımaktadır.

Romantizm geçmişte bireyin sıkışmadığı zamanın ve mekânın geniş coğrafyaya yayıldığı eski döneme de bir özlemi içerisinde barındırıyor. Romantik eserleri incelediğimizde doğa ve insan konusunun ister renk ile ister sözcük ile ifadesinde tek bir şey görüyoruz, düş. Bu düşü bireyden doğru sorguladığı yerden alan ve Alman felsefesinden beslenen Romantizm, temel sorunlarını şekillendiren ve yorumlayan Kant metafiziğinden temellendiğini görüyoruz. Yaşam bunalımını inceleyen, nesne ile özne arasındaki diyalektik bağı kuran Kant felsefesi kendini doğa ile temellendirerek var olma sorununa doğanın yasa koyucu olduğu gerçeği ile açıklıyor. Doğa hiçbir şey yapmasak bile, kendini değiştirip dönüştürüyor ve yaşamına devam ediyor. Alman Romantizmindeki eserlerin doğa ve insanı işlerken çıkış yolunu bu düşünceden doğru kurduğunu görüyoruz. Bir diğer konu ise Alman Romantizm’inde kadın imgesinin de özel olarak işlenmesi ve “ Plüton’da Bir Koloni “ serisinin figürlerinin kadın olması ortaklığı vardır. Evrende yaratılan bu yeni alanın ve doğanın dışı olduğu gerçeğidir. Üretkenliğin ve her daim geri planda varlığını sürdüren kadın, doğa ile birlikte Sembolizm’den önce değer gördüğü ilk yer Romantiklerin eserlerinde olmuştur. Şairlerin bir kadına duyulan aşkını ince

yakarışlar ile aktardığı ve yeni bir dil kazandığı, kadının acı kaynağı olarak simgelenmesi de bu dönemdedir. Kadın imgesinin yüzyıllar boyunca acı ile anılmasının nedeni ise toplumda geri planda oluşu ve eve kilitlenmiş birey olmasından kaynaklıdır.

Bir diğer taraftan Romantik düşüncenin en aşırı açıklamalarını yapan Schopenhauer' u görüyoruz. Ölüm ve İçsel Doğamızın Yok Edilemezliği İle Olan İlişkisi kitabında, Schopenhauer bireyin bunalımını şu şekilde tarifler “ Daima var olan ruhun ölümsüzlüğü umudu da bu << daha iyi bir dünya >> düşüncesine eklenir “. Burada bahsettiği şey ölümdür. Ölüm insanın en onulmaz anında bir çıkışı ve tabiat ananın rahmine geri dönüşü olarak aktarmıştır. Bu geri dönüşü yaşamdaki dayanılmaz acıların ve varlık sancısının bir çıkışı olarak gören Schopenhauer Kara Romantizm'e katkı sağlamıştır. Mutlak hiçliğin olmadığını söyleyen Schopenhauer bireyin ölümden sonra kül ve toz olduğu örneğini verir. Ona göre külü su ile karıştırıp toprağa döktüğümüzde bir çiçeğin içerisinde ve çiçeği yiyen hayvanın içerisinde yaşamı devam ettirdiğimiz anlayışdır. Ölümü böylesine basite indirgeyen düşünce, asıl sorunu bireyin iç bunalımının sonucunda ölüm ile bir son değil yine doğada yaşama devam ettiğimiz düşüncesidir.

“ Maio Paz'ın Kara Romantizm adını verdiği ve beden, ölüm ve şeytan gibi üç sözcüğün özetlediği şeyde ortaya çıkan bir yoğunlaşmaya, bir hastalıklı abartıya da yakalandığı olur. (Claudon, 2006, s. 26) “. Novalis'in şiirlerinde ve Baudelaire'in metinlerinde şehvet, ölüm, varoluş sancısının güçlü örneklerini görüyoruz. Romantizm'in birey ile sorunu ve düş gücü ile imgelerindeki sembollerin düşünsel alt yapısı bu anlamda “ Plüton'da Bir Koloni” serisi ile örtüşmektedir. Romantik dönemde üretilen eserlerin flu ve gizemli dünyası, Plüton'un gizemli bir o kadar Soyut Ekspresyonizm'den doğru gelen renklerin canlılığı ile kurulan ortaklığı vardır.

“ Plüton'da Bir Koloni ” serisi akımların temel altyapıları ile örtüşürken, diğer taraftan hepsini harmanlayarak bu ortaklığın yanından sessiz bir şekilde uzaklaşıyor. Çünkü kendi iç devinimini, coşkunu, düşünüyü ve kaosunu kendi içerisinde yaratıyor.

Resim 7. Sema Yayla, "Plüton'da Bir Koloni", Tuval üzerine akrilik, 40x40cm, 2017

Belki de O Yıldız Hala Doğmadı

İnsanlık tarihinden bugüne kadar gelen süreçte, belki de insanlığın en önemli ve hayati değerlerinden birisi olan varlık sorunu ve bu sorunu çözme hissiyatı, 21.yüzyılın en büyük sorunu ve çıkmazıdır. 21. Yüzyılda insanın varlığını sorguladığı yerde, bir yere ait olamama hissiyatının sonucu olarak; yalnızlaşan kişileri, bu kişilerin hayatta birey olabilme savaşını ve kişilerin varlığını sorguladığı yeri sosyal medya aracılığı ile yoğun bir şekilde izleyebiliyoruz. Her hissiyatın ve yaşanılanın anlık paylaşımıyla birlikte “varlığın” hızlı tüketim kültürü içinde sıkıştığını görüyoruz. İnsanların varlığını sorguladığı ve kendi varlıklarını ortaya koyamadığı yüzyılımızda, dikkat çekmek istediğim konu ise; popüler bilim olarak tüketime açılan gökbilim haberleri ve insanların yıldız tozu (Schopenhauer’un ölüm/toz ve kül örneğinden doğru ⁴) olduğundan bir habersiz, bu haberlerde kendini ve dünyayı anlamlandırmaya çalışmasıdır.

İnsanların kendi varlıklarını anlamlandıramadığı ve sürekli yaşamını sorguladığı, kendi içinde büyük çıkmaza girerek zaman ve mekândan bağımsız bir şekilde sadece tüketime odaklandığı bir yaşam sürüyor oluşu ve birey olamayanları, birey olmaya çalışanları konu edinen çalışmalarım, kurgu olarak hiperküpte kurulan koloni olarak ortaya çıktı. Hiperküpte kurulan koloniye “Plüton’da Bir Koloni” ismi vererek orada insanı, insanın kendini konumlandırabileceği ve orada birey olabilecekleri bir zaman ve mekân oluşturdum.

Hiperküpe (Evren) dediğim olgu, bilimsel bir açıklamanın evrenimizin dört boyutlu ve çok boyutlu olması ve zaman kavramının “mekân” kavramı ile açıklanamayacağı gerçeğinin varlığıdır. Çünkü zaman mekân boyutu değildir, tüm durumlardan bağımsız kendi içinde akmaktadır. Mekândan bağımsız bir şekilde akan zaman için mekân önemsizdir. Zaman ve mekân konusunda Einstein’ın genel görelilik kuramına bakmak gerekir.

---

⁴ Schopenhauer’un “ Ölüm ve İçsel Doğamızın Yok Edilemezliği İle Olan İlişkisi “ kitabında detaylı bilgiye ulaşabilirsiniz.

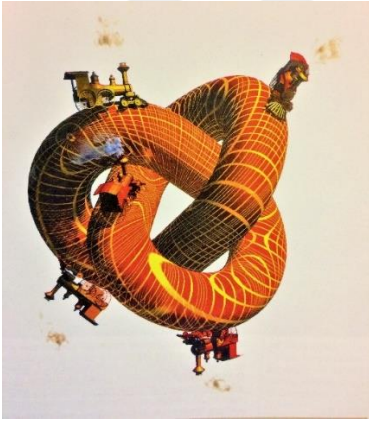
Resim 8. Sema Yayla, "Plüton'da bir Koloni", Tuval üzerine akrilik, 30x30cm, 2017

" İki yüzyıldan fazla bir süre boyunca Newton yasaları gayet güzel çalıştı. Ama Newton fiziği elektromanyetik kuramda, diğer bir deyişle ışık hızına yakın hızlarda sorunlara yol açıyordu. Bu sorunlar Einstein'la birlikte aşıldı. Einstein'ın 1905'te ortaya koyduğu özel görelilik kuramının temel postülası, fizik yasalarının serbest hareket eden tüm gözlemciler için hızı ne olursa olsun aynı olması gerektiğidir. Aslında Newton'ın hareket yasalarında da yer olan bu fikir Einstein tarafından Maxwell'in kuramını ve ışık hızını da kapsayacak şekilde genişletildi. Buna göre tüm gözlemciler ne hızla hareket ederlerse etsinler ışık hızını aynı ölçmeliydiler. Bu basit fikir, kütle ile enerjinin denklemi ($E=mc^2$) gibi çığır açıcı sonuçlara yol açtı. Işık hızının yüzde 90'ıyla yol alan cisim durgun kütesinin iki katına ulaşır. Cisim asla ışık hızına ulaşamaz, çünkü ulaştığında kütesinin sonsuz olması gerekir. Göreliliğin bir diğer önemli sonucu da uzay ve zaman hakkında tamamen yeni bir yaklaşım getirmiş olmasıdır.

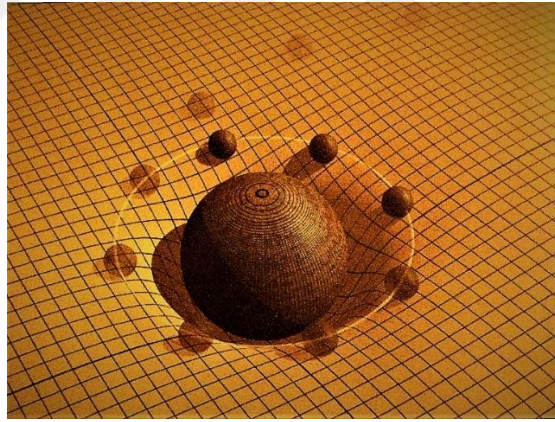
Eşzamanlılık diye bir kavram yoktur artık. Görelilik kuramı mutlak zaman fikrine son vermektedir. Her gözlemcilerin taşıdığı özdeş saatler aynı sonucu vermek zorunda değildir⁵” (Hawking, 2017a, s. 11).

“Genel görelilik, uzayzamanı meydana getirmek üzere zaman boyutunu uzayın üç boyutuyla birleştirir (Şekil 2.3). Bu kuram, uzaydaki madde ve enerji dağılımının, uzayzamanı büküğünü ve bozduğunu, bu yüzden de uzayzamanın düz olmadığını söyleyerek kütleçekim etkisini açıklar. Söz konusu uzayzaman içindeki nesnelere düz doğrularda hareket etmeye çalışır, ancak uzayzaman eğri olduğu için izledikleri yollar bükülmüş olarak görünür. Bir kütleçekimi alanından etkileniyorlarmış gibi hareket ederler.

Düz anlamıyla algılanması gereken, yaklaşık bir benzetme olarak, bir kauçuk levhayı düşünün. Levha üzerine, Güneş’i temsil edecek, büyük bir top yerleştirelim. Topun ağırlığı yaprağa baskı uygulayacak ve levhanın Güneş etrafında bükülmesine neden olacaktır. Eğer o anda levha üzerinde küçük bilyeler yuvarlanırsa, bilyeler diğer tarafa doğru dümdüz yuvarlanmayacak, bunun yerine Güneş etrafındaki yörüngede dönen gezegenler gibi, ağır yükün etrafında dönecektir (Şekil 2.4).

Resim 9. (Şekil 2.3)

Resim 10. (Şekil 2.4)

Benzetme, Newton’un kuramında da olduğu gibi, uzayın sadece 2-boyutlu bir kısmının (kauçuk levhanın yüzeyinin) bükülmesi ve zamanın bozulmadan kalması nedeniyle tam değildir. Bununla birlikte birçok deneyle uyum gösteren görelilik kuramındaki uzay ve zaman ayrılmaz bir bütündür. Uzay, zaman dahil edilmeden bükülemez. Bu nedenle zamanın bir şekli vardır. Genel görelilik, uzay ve zamanı bükerek, onları olayların gerçekleştiği pasif bir ardalardan, olayların etkin, dinamik katılımcılarına dönüştürür. Zamanın her şeyden bağımsız bir şekilde mevcut olduğu Newton kuramında şu soru sorulabilir: Tanrı evreni yaratmadan önce ne yapıyordu?

⁵ Stephen Hawking’in “ BBC Reith Dersleri, Kara Delikler ” kitabında detaylı bilgiye ulaşabilirsiniz.

Aziz Augustinus'un da söylediđi gibi, bu konu hakkında;

“İşine fazla karışanlar için Cehennemi hazırlıyordu,” diyerek şaka yapılmamalıdır. Bu insanların, yüzyıllardır düşünüp durduğu ciddi bir sorudur. Aziz Augustinus'a göre, Tanrı her şeyi yaratmadan önce hiçbir şey yapmadı. Bu, modern düşüncelere aslında çok yakındır.

Bununla birlikte genel görelilikteki zaman ve uzay, evrenden veya birbirinden bağımsız olarak mevcut değildir. Bunlar, bir saatteki kuvars kristalinin titreşim sayısı veya bir cetvelin uzunluğu gibi, evren içerisindeki ölçülerle tanımlanır. Evren içerisinde, bu şekilde tanımlanan zamanın, minimum veya maksimum bir değerinin –başka bir deyişle, bir başlangıcının veya sonunun- bulunması akla oldukça yatkındır. Başlangıçtan önce veya sonun ardından neyin gerçekleştiğini sormak anlamsız olur, çünkü böyle zamanlar tanımsızdır⁶ (Hawking, 2017b, s.43).

Resim 11. Sema Yayla, “Plüton’da bir Koloni”, Tuval üzerine akrilik, 30x30cm, 2017

⁶ Stephen Hawking’in “Ceviz Kabuğundaki Evren” kitabında detaylı bilgiye ulaşabilirsiniz.

Genel görelilik kuramına göre zaman bağımsızdır ve her noktada kendine göre akmaktadır. Einstein'ın İzafiyet Teorisi kitabında fizik içerisinde zamanı tanımlarken bir örnek ile karşılaşıyoruz, sabit hızda giden bir tren var ve trenin geçtiği bölgede A ve B noktasına aynı anda yıldırım düşüyor. Bu cümleyi irdelediğimizde şu gerçeği görürüz, aynı andan kasıt nedir? A ve B noktasının ortası olarak bir M noktasına bir gözlemci yerleştirelim, gözlemci iki noktaya da düşen yıldırımın aynı anda olduğunu hesaplamak için yıldırımın M noktasına ulaşma hızını da hesaplamak zorundadır. Eğer bu hız hesaplanırsa aynı anda diyebiliriz. Birde tren içerisinde bir vagona duran insanın iki yıldırımın aynı anda düştüğünü gözlemlemesini isteyelim. Tren sabit bir hızda giderken A noktasından geçiyor ve o anda iki yıldırım da A ve B noktasına düşüyor, vagona oturan insan ilk önce A noktasına düşen yıldırımı görüp daha sonra B noktasına düşen yıldırımı görecektir, burada devreye giren ise trenin A ve B'ye uzaklığı ve trenin sabit hareketi söz konusudur. “ Yere göre aynı olan olaylar, trene göre aynı anda değildirler ya da bunu tersi söylenebilir (aynıandallığın göreliliği). Her referans cisminin (koordinat sisteminin) kendine özgü zamanı vardır. Zamanın ait olduğu referans cismi bize bildirilmediği takdirde, bir olayın zamanı ifadesinin hiçbir anlamı yoktur ” (Einstein, 2016, s.29, 30).

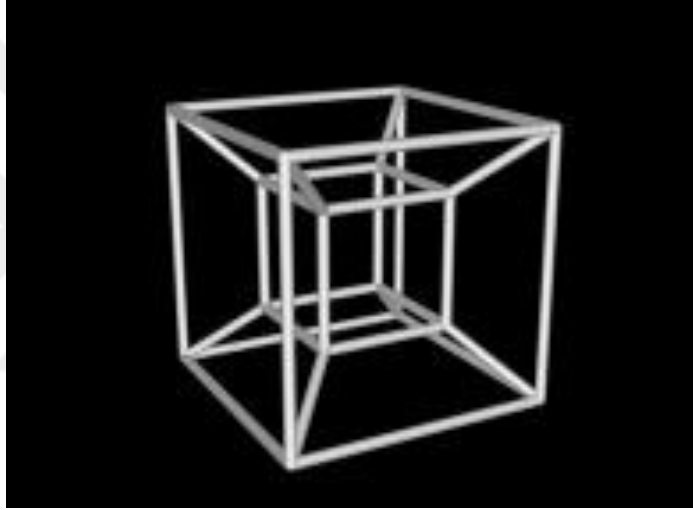
Dört boyut ise (hiperküp) sadece akılda canlanan hayali bir olgu, varsayımdır. Dört boyutu algılayabildiğimiz ve deneyimleyebildiğimiz için vardır, aslında evren çok boyutludur. Bu çok boyutluluğu insanın algılarını zorladığı için üç boyutun ötesi vardır anlamına gelen bir yaklaşımdır. Derinlik algısı olmayan iki boyutlu bir dünya düşünün üçüncü boyutla ilgili akıllarımızda canlandırmamız güç olmaz mıydı ? Üç boyutlu bir dünyada dördüncü boyutu düşünmekte hayallerimizi zorluyor olması doğaldır, karşımızda bir duvar düşünün duvarın arkası dört boyutlu ve bu duvarın önünde üç boyutlu (boy, en, yüksek) nesnelere var. Üç boyutlu nesnelere birisini duvarın diğer tarafına attık ve artık yok. Nesne sekerek duvarın içerisinden üç boyutlu tarafa geçerken kaldı ve biz o üç boyutlu nesnenin aslında yarısını görüyoruz. Dördüncü boyutta nesnenin hangi kısmı kaldığını ve şeklini ancak varsayımsal olarak açıklayabiliriz.

“ Matematikçi olmayan biri, “dört boyutlu” şeylerden söz edildiğini duyduğu zaman doğaüstü düşüncelere kapılmış gibi titrer. Ama yine de üstünde yaşadığımız dünyanın dört boyutlu süreklisi olduğunu belirtmekten daha doğal bir cümle olamaz.

Uzay, üç boyutlu bir sürelidir. Bununla; bir noktanın (durağan) durumunu üç sayı (koordinatlar) x, y, z ile tarif edebilmenin mümkün olduğunu ve bu noktanın yakınında, durumları x_1, y_1, z_1 gibi koordinatlarla tariflenen ve birinci noktanın koordinatları olan x, y, z değerlerine istediğimiz kadar yakın olabilen sonsuz sayıda noktanın bulunduğunu söylemek

istiyoruz. Bu özellik sayesinde bir “sürekli” den ve üç koordinat olmasından dolayı da bunun “ üç boyutlu “ olmasından söz edebiliriz.

Buna benzer Minkowski tarafından kısaca “dünya”, diye adlandırılan fiziksel olaylar dünyası, uzay- zaman anlamında doğal olarak dört boyutludur. Çünkü her biri dört sayı, yani uzay koordinatları x, y, z ve bir de zaman koordinatı t zaman değeri ile tariflenen olaylardan oluşmaktadır. Bu anlamda “dünya” da bir sürekli dir. Çünkü buradaki her olayın yakını nda koordinatları x_1, y_1, z_1 ve t_1 olan ve başta sözü edilen x, y, z, t olayından sonsuz küçük uzaklıkta bulunan çok sayıda (gerçek ya da en azından düşünüle bilen) olayla doludur ” (Einstein, 2016, s.51, 52).

Resim 12. Hiperküp

Einstein’ın genel görelilik kuramından sonra ikinci büyük devrim olarak kuantum fiziği ortaya çıkar. Kuantum fiziğinin açıklamaları ile birlikte evreni ve boyutları anlamak daha da kolaylaşır. Kuantum fiziği;

“ Çevremizde gördüğümüz her şey, hava, su, ateş ve toprak bir metrenin on milyarda biri büyüklüğündeki atomlardan; atomlar kendilerinden on bin kat küçük çekirdek ile bir milyar kat küçük elektronlardan; çekirdek ise kendinden on kat daha küçük nötron ve protonlardan oluşmaktadır. Atom çekirdeğindeki proton ve nötronlar da, temel parçacık olan kuarklardan meydana gelmektedir. Böylesi küçük varlıkların (mikrokozmos) davranışlarının günlük hayatta (makrokozmos) gözlemlediğimiz cisimlerden farklı olduğunu varsayıyoruz. Çok küçük boyutlarda geçerli kuantum mekaniği yasalarına göre, atomaltı parçacıkların konumları ne kadar küçük hassasiyetle ölçülürse, hızları o kadar az hassasiyetle bilinebilir (Heisenberg belirsizlik ilkesi); hem dalga hem parçacık özellikleri gösterirler; devinim

sırasında belli bir yörünge izlemezler; verilen bir durumdan diğerine geçerken gözlenemeyen ara durumlar geçirirler. Özetle; mikrokozmosa uyguladığımız doğa yasalarıyla, makrokozmosu değerlendirirken ortaya attığımız doğa yasaları arasında ontoloji bir kopuş söz konusudur. Çünkü beynimiz makrokozmosta evrimleşmiştir. Çevremizdeki olaylara tepki vermeye yönelik olarak evrimleşen zihnimiz, atom altı dünyasındaki günlük hayatta alışkın olmadığımız olguları yorumlamakta yetersiz kalır ” (Hawking, 2017a, s.17-18).

Kuantum mekaniğine göre evrenimiz temelinde kuantizedir ve her bir madde etrafında dalgalanır. Fakat bu dalgalanmalar küçük nesnelere belli olurken, büyük boyutlu nesnelere ölçülmesi zordur. Buna rağmen evrendeki büyük patlamalarda ve karadeliklerde kuantum dalgalanmaları büyük rol oynar.

Genel görelilik kuramı ile birlikte kuantum fiziğini de anlayarak, evrenin dokusunu ve üç boyutun ötesini araladık. Dört boyutlu (hiperküp) evrenden çok boyutlu evrene geçerken incelememiz gereken öncelikle Einstein ve görelilik kuramıdır. Daha sonra çok boyuta geçişimizi konusunda ise kısa bir tarih yolculuğuna çıkmamız gerekecek.

Çok boyutlu evren hakkında, Michio Kaku ve Jennifer Thompson’un birlikte yazmış olduğu “ Einstein’dan Ötesi” kitabını incelemek gerek. Kitapta boyutlar konusuna girildiği zaman 1919 yılında (o dönemde tanınmamış) matematikçi olan Theodor Franz Kaluza’nın Einstein’a gönderdiği mektuptan bahseder. Bu mektup Einstein’ın yeni kütleçekimi kuramı ile Maxwell tarafından yazılan eski ışık kuramını birleştirerek bir bileşik alan kuramı yazmak için, yeni bir yol önerdiği yazıdır. Kaluza mektubunda beşinci boyutu anlatır, ona göre beşinci boyut diğer dört boyuttan farklıdır ve beşinci boyut bir çember gibi kıvrıktır.

“ Üç uzay boyutu ve bir zaman boyutu olan bir kuram yaratmak yerine, Kaluza beş boyutlu bir kütleçekimi kuramı önermekteydi. Bu beşinci boyut, elektromanyetik kuvveti Einstein’ın üzerinde yerleştirmek için Kaluza’ya yeterli bir alan sağlamaktaydı. Kaluza, bir anda Einstein’ın üzerinde çalıştığı sorun için temel bir ipucu sağlamış gibi görünmüştü. Dünya’nın beş boyutlu olması konusunda Kaluza’nın en küçük bir deneysel kanıtı dahi mevcut değildi, fakat kuramı o denli şıktı ki, bir gerçeklik payı varmış gibi gelmişti” (Kaku, Thompson, 2016, s.188).

Einstein mektubu okuduktan sonra iki yıl bekledi ve iki yılın sonunda 1921 yılında mektubun makale şeklinde Prusya Akademisinde yayınlanması için izin verdi. Einstein Kaluza’nın fikrini beğenmişti, fakat birçok fizikçi bu fikre katılmadı. Dört boyut deneylerle kanıtlanabilirdi, fakat beşinci boyut nasıl kanıtlanırdı? İsveçli matematikçi Oskar Klein bu fikre olası bir çözüm önerisi getirdi. Klein’e göre beşinci boyutun deneyimlememesinin nedeni çemberin küçük olmasıydı, hatta çemberin

olası büyüklüğü 10^{-33} cm olarak hesapladı, yani bir atom çekirdeğinin yaklaşık yüz milyar kere milyarda biri kadardı. Örnek olarak dört boyutlu bir odada gaz şişesinin kapağını açtığınızda çıkan gaz molekülleri odada olası yönler gidecekti fakat beşinci boyuta geçemezdi. Çünkü gaz molekülleri beşinci boyuttan büyüktü yani çemberden. Fakat Klein'in ortaya koyduğu bu söylem bir çok soruyu beraberinde getirdi. Einstein bu iki fikrin birleştiği Kaluza-Klein kuramı üzerinde 30 yıl çalıştı ve kuramdan birleşik alan kuramı çıkartmaya çalışsa da başarılı olamadı.

“ Sonraki elli yıl boyunca fizikçilerin çoğu Kaluza'nın ve Klein'in fikirlerini soyut matematiğin garip doğasının merak uyandırıcı bir dip notu olarak rafta bekletti. Kuram, 1970'li yıllara kadar neredeyse unutulmuştu, ta ki Scherk, Kaluza-Klein'in istenmeyen boyutları kıvrıp atma hilesinin kendi problemini çözüp çözemeyeceğini merak edinceye kadar. Meslektaşı E. Cremmer ile birlikte yitmi altı veya on boyuttan dört boyuta inme problemine çözüm olarak bunu önerdiler.

Bununla beraber, süper sicim fizikçileri Kaluza ve Klein'a kıyasla önemli bir avantaja sahiptiler: Üst boyutların neden kıvrıldığı problemini çözmek için on yıllardır gelişmekte olan kuantum mekaniğinin bütün gücünü kullanabilirlerdi ” (Kaku, Thompson, 2016, s.191).

Kuantum mekaniği hakkında bilinenleri çok boyutlu evreni anlamak için kullanan Scherk , kuantum mekaniğinin simetri bozması üzerine durdu. Doğanın her daim en düşük enerjiyi seçtiği gerçeği üzerinden, evrenimizin önceden çok enerjili bir simetride olabileceği ve daha sonra daha az enerjili olan dördünce boyuta kuantum sıçrayışı yapmış olabileceği üzerinde duruldu. Ona göre altıncı boyut kıvrılarak ortadan kalkıyor ve onuncu boyut daha yüksek enerjili olduğu için büyük bir boşluk halinde kalıyor.

Bir çok fizikçi bu konuda çalışmalara devam etmekte ve süper sicim kuramının en önde gelen problemleri arasında yer alan on boyutlu evrenin dört boyutlu evrenimize kuantum sıçrayışı yaptığını kesin olarak söylemektedirler.

“ Daha fazla boyutlu evrenleri anlamanın en basit yolu, daha az boyutlu evrenleri incelemektir. Bu işi halka yönelik bir roman şeklinde üstlenen ilk yazar, 1884 yılında iki boyutlu evrenlerde yaşayan insanların garip adetlerini anlatan Viktorya devrine ait bir hiciv olan Flatland'ı (Yassıülke) yazan Shakespeare dönemi bilim adamlarından Edwin A. Abbott'dur.

Örneğin bir masanın yüzeyinde yaşamakta olan Flatland halkını gözünüzün önüne getirin. Bu hikaye, bize geometrik nesnelere olan kişilerin yaşadığı bir dünyayı anlatan gösterişli bay A. Kare tarafından anlatılmaktadır. Bu çok katmanlı dünyada kadınlar Düz Çizgilerdir, işçiler ve askerler Üçgenler,

profesyoneller ve (kendisi gibi) centilmenler Kareler, asiller ise Beşgenler, Altıgenler ve Çokgenlerdir. Bir kişinin ne kadar kenarı varsa, sosyal düzeyi o kadar yüksektir. Bazı asillerin kenarları o kadar fazladır ki, sonunda Dairelere dönüşürler, bu da en üst düzeydir.

Hatırı sayılır ölçüde bir sosyal düzeye sahip olan Bay Kare, bu düzenli toplumun şımartılmış huzuru içerisinde yaşamaktan mutludur, ta ki günün birinde Spaceland'dan (Uzayistan) (üç boyutlu bir dünya) gelen garip yaratıklarla karşılaşınca ve başka bir boyutun harikalarını onlardan öğrenince kadar.

Uzayistanlılar Yassiülke halkına bakınca onların vücutlarının içini görebilmekte ve iç organlarını seyredebilmektedirler. Bu, ilke olarak Uzayistanlıların Yassiülke halkını derilerini kesmeden ameliyat edebilecekleri anlamına gelmektedir.

Daha fazla boyutlu yaratıklar daha az boyutlu bir evrene girdikleri zaman ne olur? Uzayistan'dan gelen gizemli Lord Küre Yassiülke'ye girdiği zaman , bay Kare yalnızca giderek artan büyüklükte dairelerin kendi evrenine girdiğini görmektedir. Bay Kare Lord Küre'yi gözünde bir bütün olarak değil, sadece kesitleri halinde canlandırabilmektedir.

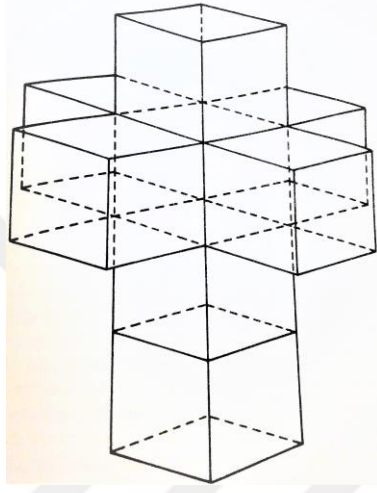
Lord Küre, Bay Kare'yi Uzayistan'a davet eder. Bu, Bay Kare'nin Yassiülke'den sıyrılarak kaldırıldığı ve yasaklanmış üçüncü boyuta aktarıldığı rahatsızlık veren bir yolculuktur. Bununla beraber Bay Kare üçüncü boyutta hareket ederken, gözleri üç boyutlu Uzayistan'ın yalnızca iki boyutlu kesitlerini görebilmektedir. Bay Kare bir Küp ile karşılaşınca, onu baktıkça şekil değiştiren bir kare içindeki bir kare gibi görünen harika bir nesne olarak görür.

Bay Kare Uzayistanlılarla karşılaşmaktan öylesine etkilenmiştir ki, olağanüstü yolculuğunu Yassiülke'deki arkadaşlarına anlatmaya karar verir. Yassiülke'nin düzenli toplumunu altüst edebilecek hikayesi yetkililer tarafından kışkırtıcı olarak algılanır, Bay Kare tutuklanır ve Konsey'in önüne getirilir. Duruşmada üçüncü boyutu açıklamak için boş yere uğraşır. Poligonlara ve Dairelere üç boyutlu Küreyi, Küpü ve Uzayistan dünyasını anlatmaya çalışır.

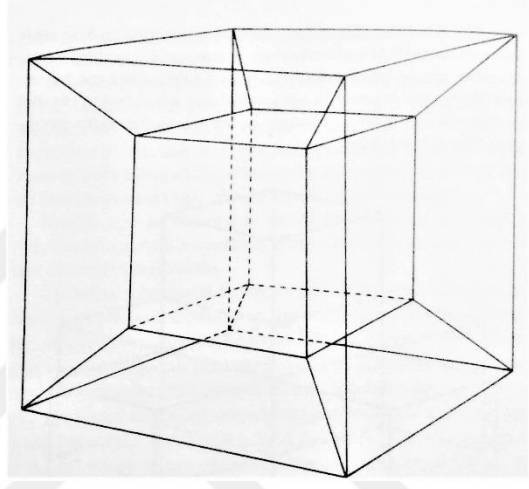
Bay Kare, ömür boyu hapis cezasına çarptırılır (hapishane, etrafına çizilen bir çizgidir) ve yaşamının sonuna kadar bir şehit olarak yaşar(Bay Kare'nin yapması gereken tek şey hapishaneden üçüncü boyuta "sıçramak" olmasına karşın, bunu anlayamaması komiktir) " (Kaku, Thompson, s.192, 193).

Eğer Yassiülkelilere küpü anlatmak isteseydik boş bir küpü açardık ve karşımıza altı tane haç şeklinde kare çıkardı. Ve biz bu karenin kıvrılarak yeniden küp olabileceğini anlardık fakat Yassiülkeliler buna anlam veremezdi. İkinci olarak küpün kenarlarına çubuklar koyardık ve üzerinden ışık tutardık ve küpün Yassiülkelilere düşen gölgesi kare içinde kare olurdu. Aynı şekilde, çok boyutlu varlıklar bize (üçüncü boyutta)

hiperküpü anlatacak olsalardı aynı şekilde hiperküpü açarak karşımıza koyacaklardı. Hiperküp'ü açtığımızda ise karşımıza çıkan tesseract olarak adlandırılan bir dizi üç boyutlu haç şeklinde küp olacaktır. Fakat hiperküpü çubuklarla yapmış olsaydık dört boyutlu evrenden üç boyutlu evrene düşen hiperküpün gölgesi, küp içinde küp gibi algılanacaktır.

Resim 13. Hiperküp

Resim 14. Hiperküp

Sonuç olarak çok boyutlu varlıklar az boyutlu nesnelere kolaylıkla algılayabilirken, az boyutlu varlıklar çok boyutlu varlıkları algılamak zorlanır ve daha çok boyutlu nesnelere kesitlerini veya gölgelerini canlandırabilirler.

Genel görelilik kuramı, kuantum mekaniği ve hiperküpün bilimsel incelemesinden sonra zaman ve mekân sorununa birde hayatın içinden bakalım. Kafamızı gökyüzüne kaldırdığımızda gördüğümüz Güneş, aslında gördüğümüz anda değil, 8,44 dakika önce parladığı halidir. Aynı şekilde gördüğümüz yıldızların birçoğu çoktan yerlerinden kaydılar ve biz zamansallık sorunundan kaynaklı onun izdüşümünü görmeye devam ediyoruz.

Dünyamızı ölü yıldızların ışıkları aydınlatırken, doğmamış yıldızların da var olduğunu bilmek hayallerimizi zorlayan bir gerçekliktir. O halde ölen ve doğmamış yıldızların olduğu Hiperküp'de, gerçek bir mekân bulmak olanaksızdır.

Hiperküp'ün içine yerleştirdiğim imgelerim; arka planı kaos ile doluyken figürlerin renkli dünyası ile birlikte bireyin coşkusu ortaya koyuyor.

Resim 15. Sema Yayla, " Plüton'da bir Koloni ", Tuval üzerine akrilik, 50x70cm, 2017

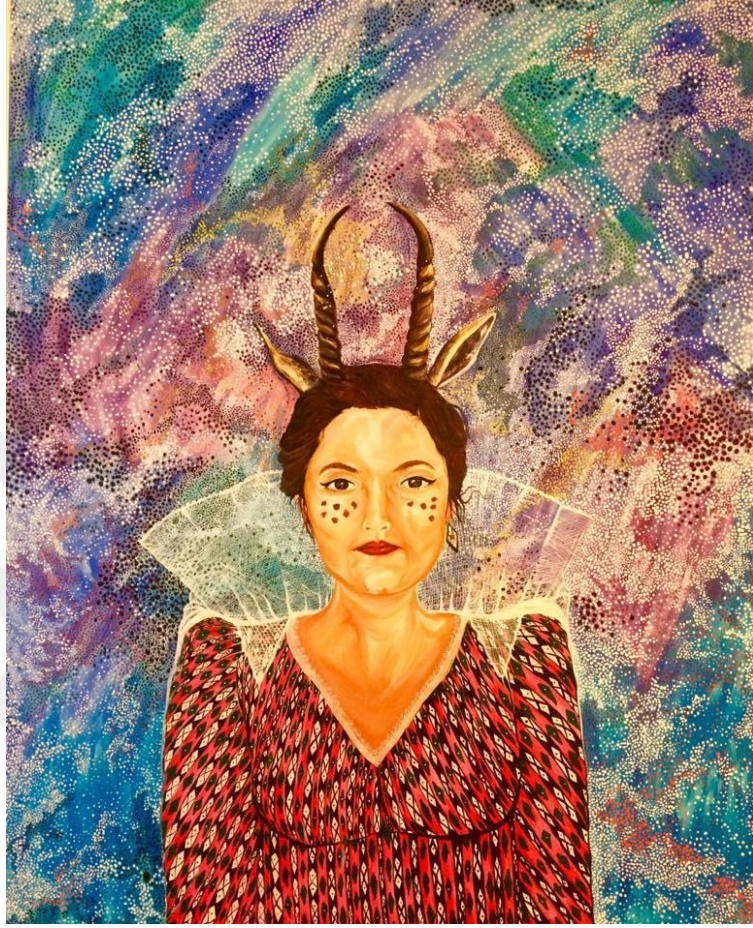
Jean Cassou "Düş yaratıcıdır. Düş sembolistlerin devrimci ve yenilikçi gücüdür. Alışılmamış, bohem ve öncü nitelikli oldukça kışkırtıcı davranışları olan toplum içinde bir toplum, küçük özel bir toplum söz konusuydu; sanat ve şiiri, kendi burjuva güvencesine, kendi düzenine, kendi sını ve mali gücüne, kendi kararlanmış ve ünlü üstencilerinin sağladığı doyumlara demir atmış düzenin anlayışının dışında arayan çok yüksek bir düşünce söz konusuydu. Sembolizm başlığı altında geçmiş olan bu yaratıcı gerçekliği bir başka topluluk, ama azınlık ve aşağılanan bir topluluk olarak görebiliriz " (Cassou, 2006, s.8) diyordu.

Sembolizm'in düş, büyü, fantastik, gerçekdışı, uyku gibi konularının yanında yazınsal ve düşünsel boyutun hem imge hem de şiir ile anlatışından doğan ortaklık beni sıkı sıkıya Sembolizm'e yakınlaşmamı sağladı. Sembolizm sanatçıların gözle görünmeyeni çizmesi, Plüton metaforunun nerede durduğunu güçlendiriyor. Hatta Flap Mag isimli dergide "Plüton" metaforum hakkında yazdığım yazıda şunu söylemiştim;

“Şu anda renklerin olabildiğince parlak ve imgelerim iç içe geçmiş şiirlerin, satır arası gibi. Benim plastik sanatlar alanında yürüdüğüm yolda, masalar, fıstıklar, boş bardaklar, okunmamış şiirler, meteor yağmuru izlemeleri ve beden ötesi yaşamın sihri var. Buna sihir demeyi seviyorum, yıldızlar gibi. Mesela hiç görmediğimiz Güney yıldızları var, orada olduğunu biliyoruz ama görmüyoruz. Hiç doğmayan yıldızlar var ama o yıldızın o bulutun arkasında olduğunu biliyoruz. Görmediğimiz, dokunmadığımız ve asla yüzde yüz kimseyi tanıyamayacağımızı anladığım şehirde, bir enerji olduğumu kabul ettiğim andan itibaren bu sihir hayatıma girdi. Resimlerimde kullandığım renkli noktaların yıldız şöleni gösterisi bahsettiğim sihir. Minik noktaların dünyasında bir mucizedir nokta olduğunu fark etmek.” (Flap Mag, s.119, 2016,)

Bir diğer tarafı ise; bir süreç olan üretme, dönemsel olarak farklı sanat akımlarıyla kesişmekte fakat kendisini tamamiyle bir yere koyamamaktadır.

Bireyin Melankolisi, Plüton'un Doğuşu

Resim 16. Sema Yayla , “Geyik Boynuzunda Bir Kadın”, Tuval üzerine akrilik, 150x200cm, 2017

İnsan, dünyayı algılamaya başlamasıyla birlikte birçok deneyim ve birikim elde eder. Küçük bir bebekken başlayan bu deneyim ve birikim süreci daha sonra bebeğin birey olma serüveninde ona rehberlik eder. Biyolojik, sosyolojik ve psikolojik olarak gelişimini tamamlayan bebek artık birey olarak yaşamdaki duruşunu bu deneyimler ve birikimler yumağından beslenerek oluşturur. Bu birikim ve deneyimler aynı zamanda bireyin yaşama koşullarını da belirler. Kişi bireyliğini kazanırken oluşturduğu birikimine insanlık tarihinin figürlerini, davranışlarını ve toplumsal psikolojisini de alarak yoluna devam eder. Her birey, varlık olarak tekil olsa dahi toplumunun izlerini taşıyarak bir toplumun ürünü olarak hayatta yerini alır. Sosyolojik olarak bireyin birikimi ve deneyimi aileden başlar, toplumsal normlar ve yaşama şartları ile birlikte şekillenerek son bulur. Birey bu süreçte sadece dil ve davranış olarak birikim yapmaz, aynı zamanda iç dünyasının da şekillendiği ve derin izlerin etkisini içinde taşıdığı bir varlık olur. Bu varlık, insanın doğası gereği

sorgulamaya açık ve sürekli bir iç ses olarak hayatı boyunca bireyde varlığını sürdürür. Birey olarak insan kendi gelişimini tamamlarken toplumun da ilerleyişi ve gerileyişini içinde barındırır. Bu konuda Jack London'ın " Martin Eden" kitabında bahsettiği bir konuşma doğru örnek olacaktır. Martin aşık olduğu kadın olan Ruth'la konuşmasında " Bilirsiniz bir filonun hızı, en yavaş geminin hızı kadardır ⁷" der. Burada ki filo toplum olsun, gemiler de bireyler. Filonun en önde giden gemisi ne kadar hızlı giderse gitsin, en arkadan gelen gemiyi beklemek zorundadır. Yani birey oluşurken toplumdan asla farklı değerlendirilemez.

İnsanlık tarihi ise koloniler kurup, imparatorluklar olan, imparatorlukları yıkıp yeni yönetim biçimleriyle devletler kuran savaşlar tarihidir. Bu savaşlar tarihinde ise bireye hep acı, keder ve kaybediş düşmüştür. O yüzdendir ki tüm kıtalarda insanların arayıp bulamadığı yegâne şey mutluluk kavramıdır. Bireyin bu büyük arzusunu karşılamaya çalışan devlet kurucuları ise bu isteği karşılamak zorunda olduğundan sürekli mutluluğu yakalama yollarını farklı kanallar aracılığı ile topluma sunmuştur. Mutlu olmak için peynir yiyin, aşık olun, gezin ve şükredin derler. Mutlu olmamak için bir sebep yok anlayışını bireye yerleştirmeye çalışanlar, insanlara mutluluğu somut nesnelere sunarak vermeye çalışırlar. Jean Baudrillard⁸ bu durumu Simülasyon⁹ Kuramı ile ortaya koyar. Yani gerçeğin yerini alan simülasyonların¹⁰ varlığına dair açıklamalar yaparak gerçeklik algısını altüst eder.1982 yılında ortaya koyulan Simülasyon Kuramı'ndan önce de topluluğun olduğu her yerde gerçeğin gölgesi olarak Simülasyon bir yaşamdan gelen bireylerin olduğunu biliyoruz. Bu bireylerin yaşamlarını melankolik bir kişilik olarak devam ettiğini ve toplumdan kopuk, yaşamından memnun olmayarak, varlığını sorguladığını ve kendine yeni bir dünya kurma, bu dünya ile bağlantısının sadece varlığını sorguladığı bir yer olarak gördüğünü birçok yazılı ve çizili kaynakta görüyoruz.

Simülasyon: Bir gerçeklik olarak algılanmak isteyen görünüm. (ayr.bkz. Jean Baudrillard, Simülasyonlar ve Simülasyon, Çev. Oğuz Adanır, s.23)

---

⁷ Jack London'ın "Martin Eden" romanında hikayenin tamamına erişebilirsiniz.

⁸ Jean Baudrillard, Fransız düşünür ve sosyolog. " Simülasyonlar ve Simülasyon " kitabında Simülasyon Kuramı'nı ortaya koyuyor.

⁹ Simülasyon: Bir araç, bir makine, bir sistem, bir olguya özgü işleyiş biçiminin incelenme, gösterilme ya da açıklanma amacıyla bir maket ya da bir bilgisayar programo aracılığıyla yapay bir şekilde yeniden üretilmesi. (ayr.bkz. Jean Baudrillard, Simülasyonlar ve Simülasyon, Çev. Oğuz Adanır,s.23)

¹⁰ Simülasyon: Bir araç, bir makine, bir sistem, bir olguya özgü işleyiş biçiminin incelenme, gösterilme ya da açıklanma amacıyla bir maket ya da bir bilgisayar programo aracılığıyla yapay bir şekilde yeniden üretilmesi. (ayr.bkz. Jean Baudrillard, Simülasyonlar ve Simülasyon, Çev. Oğuz Adanır,s.23)

Tüm insanlığın ortak kaderi Melankoli kavramı tüm tarih boyunca birçok alana konu olmuş ve tartışılmaya açılmıştır. Serol Teber¹¹'in “ Melankoli “ kitabında, melankoliyi; “ Melankoli, özellikle toplumsal huzursuzlukların arttığı dönemlerde yaşanan güvensizlik ortamlarında sıklıkla sözü edilmeye başlanan bir yaşam tarzı, ruhsal durum, bir kişilik tipidir. İçinde bulunduğu ortamla, diğer insanlar ve kurumlarla pek anlaşamayan, öncesi toplumsallaşamayan melankolik kişiliklerin ozanca betimlenişi Homeros destanlarına kadar uzanır. Örneğin, Sisyphos¹²'un torunu, Bellerophonates, olasılıkla yazılı tarihin tespit edildiği ilk melankolik kişiliktir ” (Teber, 2004, s. 9) şeklinde açıklamıştır.

Melankoli antikçağdan beri birçok alanda incelenirken Serol Teber, Albrecht Dürer'in 1514 tarihinde yaptığı, Melencolia I adlı gravürünün düşün ve ruhbilim dünyasında önemli bir yere koyulduğunu söyleyerek ayrı bir başlık açar.

“ İnsanların kişiliklerini, mizaçlarını anlatmaya yönelik çalışmalar ortaçağ sanatının en temel konularından birini oluşturmuş, bu alanda pek çok yapıt ortaya konmuştur. Melankolik kişilik ve melankolik yaşam tarzı tüm ortaçağ boyunca olumsuz karşılanmış; hatta ölümcül bir günah –“acedia¹³”- olarak tanımlanmıştır. Melankolik insanların doğüstü gizil güçler, cinler, şeytanlarla ilişkili oldukları düşünülmüş; bu insanlar tutuklanmış, işkence edilmiş, yakılmış, öldürülmüştür. Rönesans döneminde başlayan hümanist akımların etkisiyle melankolik insan mizacına yeni bir anlayışla bakılmaya başlanmıştır. Bu yeni hümanist akımlar özellikle Floransalı filozoflar, tanrıbilimciler, düşünürler, sanatkârlar aracılığıyla geliştirilmiş ve dünyaya yayılmıştır. Melankolik insanın mizacı ve yaşam alanı bulmaya başlamıştır. Bu arada Nürnbergli bir Alman sanatkâr, Albrecht Dürer (1471-1528), bu hümanist gelişmelerin uzantısında, yepyeni bir anlayışla, Melankoli I (Resim 17) adlı gravürü yapmıştır ” (Teber, 2004, s. 19).

---

¹¹ Serol Teber, nöro-psikiyatr ve yazar. “ Melankoli ” isimli kitabında melankoli üzerine araştırmalarını yazmıştır.

¹² Sisyphos : Camus'a göre tanrılar tarafından lanetlenen ve cezalandırılan ilk insandır. (ayr.bkz Albert Camus, Sisifos Söyleni, s.23)

¹³ Acedia: Hristiyanlık 'ta yedi ölümcül günahın biri olan ruhsal tembelliktir.(s.24)

Resim 17. Albrecht Dürer, "Melencolia I", 24x18.6cm, 1514

Dürer'in Melankoli I (Resim 17) isimli gravürüne baktığımızda birçok nesne ile karşılaşırız. Dünyanın herhangi bir bölgesinde deniz kıyısından mimarisinin ne olduğu kestirilemeyen bir duvar ve duvara yaslanmış yedi basamaklı bir merdiven dayanmakta. Duvarın üzerine asılmış gibi duran terazi, kum saati, çan ve çanın altında pencere görünümüne bir gedik ve rakamlarla doldurulmuş kare durmaktadır. Aşağıya doğru baktığımızda sol elini yumruk yaparak yanağına dayayan bir kadın ve kadının diğer elinde pergel açık bir şekilde durarak gözleri boşluğa yani hiçliğe bakmaktadır. Kadının kanatları kırılğan bir şekilde omuzlarında asılı şekilde durmaktadır. Kadının hemen arkasına baktığımızda yere bakan küçük bir melek görülmekte ve kadının ayaklarının dibinde uykuya dalmış bir köpek uyumaktadır. Köpeğin çevresinde geometrik şekiller ve yerde duran bıçakla birlikte adeta her şeyin terk edilmiş izlenimi verilmektedir. Arka plana baktığımızda resmin ışığını sanki oradan almış gibi duran Melankoli I yazısı, etrafını çeyrek sarmalamış bir hale görünümünün içine yerleştirilerek etrafına ışık saçmaktadır. Melankoli I (Resim 17) gravürü yapıldığı günden beri birçok alanda yorumlanmış ve hala yorumlanmaya devam etmektedir.

“ Dürer uzmanlarından, Wölfflin, Melencolia I gravüründe, melankolik kadının durumunu Wolfgang Goethe'nin, Faust yapıtındaki Doktor Faust'un içinde bulunduğu çaresizliğe benzetmiştir. Anımsarsak: Faust, bir gece yarısı, yazı masasının koltuğunda büyük bir huzursuzluk içinde kendi kendine konuşur: “ Araştırdım, ah, ateşli çabalarla./Felsefe, hukuk ve tıp bilimini./Bir de, ne yazık ki, ilahiyatı./Şimdi de duruyorum burada, bir ahmak gibi./ Hiçbir şekilde de akıllanmış değilim./Yüksek unvanım, doktoram bile var,/(...) Bir şey bilemeyeceğimizi, sonuçta anlamak için./ Bir şeyler bildiğime kandıramıyorum kendimi./Dolayısıyla kendimi büyüye verdim şimdi./Ruhun gücü ve belegatı/bana bazı sırlar açıklasın diye...” (Kitabı Goethe'den akt: Teber, 2004, s.25).

Dürer'in Melencolia I gravürü çağlar boyunca yorumlanmış ve insanın içinde gizli kalan o melankolik yapısını bir sır edasıyla hala korumaktadır. Günümüzde de güncelliğini koruyan gravür birçok sanatçı, araştırmacı ve yazarların konusu olarak hala işlenmektedir.

Melankoli kavramının toplumsal bunalımın çıkmazında bireyin kendini koruma altına aldığı bir gezegeni olduğu tespitinde bulduk. Şimdi bir başka boyuttan bakacak olursak, yani melankolinin bir tür ruhsal bozukluk, hastalık olduğunu düşünürsek Robert Burton'un “Melankolinin Anatomisi” kitabına bakmamız gerekecek. Bir rahip ve bilim adamı olan Burton 1621 yılında kaleme aldığı metinde, melankoli kavramını sadece psikolojik bir durum olarak değerlendirmemiş tıbbın, tarihin, edebiyatın, psikolojinin, astronominin ve teolojinin gözünden de bakmıştır. Kitapta birçok

alandan doğru düşüncelerini ifade etmiş, melankoli durumunun doğuştan gelip gelmediğini, vücudumuzun melankolik ruh halindeki değişimini anlatmıştır. Burton birçok konudan melankoliyi açıklarken, benim özellikle dikkat çekmek istediğim yer teolojik olarak yaptığı açıklamalarıdır. Çünkü her insan topluluğunu bir arada tutan ve yapışkan görevi gören en büyük yapıştırıcılardan biri de din kavramıdır. Dinsel olarak sevap veya günah kazanılması her birey için önemlidir. Birey olma sürecimizin başlangıcı olan aile, özellikle gelişmekte olan toplumlarda çocuklar önce din olgusu ile yetiştirilirler. Burton bu noktadan doğru baktığı ve melankoli kavramını işlediği yer çok önemlidir. Toplumsal öğretilerden bireysel melankoli hallerini anlamada bize önemli bir rehberdir. Burton'un "Melankolinin Anatomisi" kitabındaki birinci başlığı "İnsanın Mükemmelliği, Düşüşü, Sefilliği, Hastalıkları: Nedenleri" adı altında verilmiştir. Bu bölüm şöyle başlar "İnsanoğlu, dünyadaki en harikulade ve en soylu yaratıktır; Zerdüşt'ün de buyurduğu gibi, 'Tanrı'nın birinci ve en güçlü eseridir, bir doğa harikasıdır.'" (Burton,2016, s.65).

Burton'a göre insanlar Tanrı'nın suretinden yaratılmıştır, içinde hiçbir kötülük barındırmayan insan hastalıktan arındırılmış ve Tanrı'ya dua etmesi için Cennet'e koyulmuştur. Ama insan merakına yenik düşüp o bulunduğu kutsal yerden atılarak, günahkâr olmuştur. Günahlarının cezasını çeken insan, tanrının suretinden yaratılan o ilk saf ve temiz halini kaybetmiş ve yeryüzüne indirilerek yaşamına lanetli bir şekilde devam etmiştir. Şeytan'ın dürttüğü Adem'in yasak meyveyi yemesi ile günahların taşıdığı ve tüm insanlığı zehirlediği andan sonra artık insan sefil ve lanetli bir şekilde hayatını sürdürmüştür. Eğer insanlar Tanrı'ya kendini adarsa her şeyin yolunda gideceğini söyleyen Burton, " Ama eğer dizginleri boşa alıp, şehvete, öfkeye, hırsa, gurura kapılıp yoldan çıkarsak, o zaman canavarlara dönüşeceğiz, değişeceğiz, yaradılışımızı inkâr edip Tanrı'yı kızdıracacağız ve ceza olarak da melankoliyi ve her çeşit tedavi edilemez hastalığı başımıza dert alacağız" (Burton,2016, s.78) diyerek sözlerine son verir.

Burton'un açıklamasındaki tespitte yaratıcıyı kızdırdığımız için hepimiz hasta bireyleriz ve melankoli bize verilen bir ceza. Burton'nun yapmış olduğu tespitin birçok toplumda kabul gördüğünü yazılı ve çizili kaynaklarda görüyoruz. Bu inanışa göre yaşamlarını şekillendiren toplumlar, melankolik bireyleri hep ötekileştirmiş ve aynı zamanda melankolik kişilere kendileri de ceza uygulamıştır. Geçmişte olduğu gibi, şimdide de melankolik bireylere hasta muamelesi yapıp, bu hastalığın tanrı tarafından, günahlarının sonucu olarak bireye verildiği düşüncesi hâkimdir.

Bir diğer tarafı ise günümüzde melankoli kavramı ile depresyon kavramının sıkça yan yana kullanılıp karıştırılması hususu vardır. Tarihte melankoli ve depresyon konusunu birçok psikiyatr işlemiş ve ikisinin de beynin sağlıklı çalışması sonucu

ortaya çıkan hastalık olduğunu öne sürmüşlerdir. " Emil Kraepelin (1856-1926), 19. Ve 20. Yüzyılların antikçağdan beri bu konuda yoğunlaşan bilgi birikimlerini sistematik içinde toplamış. Psikiyatri nomenclaturasını¹⁴ yazmıştır.

"...Ruh hastalıklarını anatomik- fizyolojik nedenlerle açıklama eğilimi, anlaşılır nedenlerle Kraepelin'de ağırlık kazanmış. Ancak, Kraepelin, her ruhsal hastalığın beyin dokusu kökenli olduğunu söylemekten kaçınmıştır¹⁵. Başlıca ruh hastalıklarını, dış etkiler ve (nedeni henüz bilinmeyen) iç etkilerle ortaya çıktıklarını düşünmüş. Şizofreni, mani ve depresyonu, endogene,- nedeni henüz bilinmeyen- iç- etkiler sonucu ortaya çıkan ruh hastalıkları kapsamında değerlendirmiştir. Kraepelin, depresyon tanımının modern insanların sorunlarını anlatmak için melankoliden çok daha uygun, teknik kolaylıklar getiren bir tanımlama olduğunu düşünmüştür.

Kraepelin'den sonra da psikiyatrların büyük bir çoğunluğu, melankolinin tarihine, sanatsal, yazınsal yanlarına bulaşmadan, günlük yaşamda daha kolay bir söyleyişe olanak tanıdığı için – durumu biraz yalınlaştırmak pahasına da olsa- melankoli yerine 'endogene¹⁶ depresyon' demeyi yeğlemişlerdir...¹⁷ " (Kraepelin'den akt. Teber, 2004, s. 229)

Kraepelin, melankoliye " iç kaynaklı depresyon" demeyi tercih etmiştir. Bu tanımla aslında depresyon ve melankoli kavramının süreçlerinin farklı olduğunu ve aynı değerlendiremeyeceğimizi görüyoruz. Depresyon, bireyi toplumdan uzaklaştırırken, kişinin kendine olan güvensizliği ile tamamen içe dönme ve kendisini, kendi içine hapsetme halidir. Buradaki durum hormonlarla da alakalıdır. Depresyona giren birey alanında uzman kişilerden yardım istediği taktirde bu soruna bir çözüm bulabilir. Çünkü depresyon psikolojik olarak etkilenen bireyin bir süre sonra biyolojik olarak da dengesini kaybetmesine sebep olur. Hormonlarla alakalı olan bu dengesizlik

---

¹⁴ Nomenclatura: Bir moleküle verilmiş tüm isimlerin toplandığı bir nevi alt başlıklar.

¹⁵ Kraepelin, Emil: Psychiatrie, 8. Auflage, Bd. 3/2, S. 1183-1259, 1913 Berlin Bu konuda psikiyatri tarihinde yapılan başlıca tartışmalar için bakınız: (Kraepelin'den akt.Teber 2014, s. 362) "

¹⁶ Endogene: Psikoloji, Ruhbilim'de iç kaynaklı. (s.27)

¹⁷ Bleuler, E: Lehrbuch der Psychosen, in: Psychiatrie der Gegenwart, 1972, S. 83- 141 (89)- Weitbrecht, H.J.: Psychiatrie im Grundriss, 1973, S. 323- Baeyer, W.: Endogene Psychosen bei psysischer Extrembelastung, in: Endogene Psychose Diagnostik, Basissymtomen und biologische Parameter, 1982, S. 11-23- Zerssen, D.V und Möller: Affektive Störungen 1988, S. 3- 12 Kielhoz, P. Und Hole, G.: Depression, 1985, S. 111-132- Kielhoz, P.: Die Lavierte Depression, 1973 – Kielhoz, P.: Depressive Zustände, 1972 – Hole, G.: Melancholie, in: Lexikon der Psychiatrie, Hrsg: Cristian Müller, 1973, S. 148- 150 – Schneider, K.: Klinische Psychopathologie, 10. Auflage, 1973 – Glatzel, J.: Endogene Depressionen, 1973 (Kraepelin'den akt.Teber, 2014, s. 362)

halini, dengeyi sağlayan ilaçlar kullanarak, kontrol altına alabilir.

Bireyin bu depresyon hali bir süre tedavi edildikten sonra normale döner ve hayata kaldığı yerden devam eder. Melankoli ise bireyin varlık sorununa dair kafa yorması sonucu ortaya çıkan bir tür içsel ağrı ve yeni bir alana ihtiyaç duyma durumudur. Depresyondaki kişi kendine acırken, melankolik kişiler varlık sorununa dair sorunlara kafa yorarak buna dair düşünsel bir yolculuğa çıkar. Bu iki kavramı aynı değerlendirmek kesinlikle yanlış olur.

Resim 18. Sema Yayla, " Plüton'da bir Koloni ", Tuval üzerine akrilik, 40x40cm, 2017

Antikçağ'da gülen ve ağlayan melankolik filozoflar olarak tarihe geçen Demokritos ve Herakleitos yaşamlarıyla melankoli konusuna başka tanımlar getirmiştir. Trakya bölgesinde Abdera'da doğan Demokritos babasından kalan miras ile dünyanın birçok yerini dolaşmış ve astronomi, fizik, tıp, coğrafya, geometri, teoloji gibi

konularda çok fazla bilgi öğrenmiştir. Parası bittikten sonra Abdera'ya geri dönen Demokritos bu bilgileri ile birçok alanda yazılar yazmıştır. Dünyaca onun en çok fizikçi yanı ilgi görürken, atom konusunda yazdıkları birçok insanın ilgi odağı olmuştur. Fizikçi tarafı dışında, Demokritos'un sürekli gülerken yaşaması aynı zamanda onun tarihte " gülen melankolik" olarak tanınmasını sağlamıştır. Demokritos'un sürekli gülmesi Abdera halkını düşündürmüştü ve onun hasta olduğu kanısına vararak Koslu Hippokrat'ı getirmişlerdir. Demokritos ile tanışan Hippokrat, Abdera halkına böylesine harika bir bilge ile onu tanıştırdıkları için teşekkür etmiş ve Demokritos'un hasta olmadığını söylemiştir. Demokritos ile büyük bir dostluğu başlayan Hippokrat, onun gülmesinin sebebinin bir tür savunma mekanizması olduğunu ve öfkesini azaltmak için kullandığı bir yöntem olarak, gülmeyi kullandığını açıklamıştır. Demokritos'un özellikle doğa ile ilgili gözlemleri ve araştırmaları bugün ki modern doğa biliminin altyapısını oluşturmuştur. Yaşamının her alanında gözlem yapan ve sürekli yazan Demokritos bir süre sonra kendi isteği ile gözlerinin önüne gümüş kaplamalı metal levhalar koydurmuştur. Bu davranışını Abdera'lılar , Demokritos'un yaşlandığını ve güzel kadınları görmek istemediği için kendini kör ettiği şeklinde yorumlamışlardır. Gözlerini bilerek kör eden Demokritos bu olay için, gözleriyle değil ruhuyla görmek istediğini söylemiş ve ruhuyla görmesini geliştirmek için kendini kör ettiğini açıklamıştır¹⁸.

Demokritos'un yaşamı ve söylemlerini çok değerli bulan Sokrates'in ölümü tüm dünyada yankı bulmuş ve Sokrates sonrası Kynik akımı oluşmuştur. Atina surlarının dışında kalan Illisos ırmağı yakınlarında yaşayan Kynik akımı üyeleri , " Sokrates'in dostları ve özgür düşünceli insanlar ve filozoflar için yeni bir yaşam tarzını savunmuşlardır " (Teber, 2004, s.111).

Tepkilerini belli etmeyen ve mütevazı bir hayat süren Sokrates'in yaşama biçimi Kynik akımının yaşam tarzı olmuştur. Hayatı duyumsayan bu filozoflar ironi ve trajediyi gülümseyerek karşılamış ve bir süre sonra bu özgürlük hareketinin simgesi haline gelmiştir. Artık gülümsemek Kynik'ler için politik bir duruş olmuştur¹⁹.

Demokritos, Sokrates ve sonrasında oluşan Kynik akımından sonra gülümsemek ne kadar politik olarak bakılmasa da manastır öğrencileri ve aydınlar tarafından bir eleştiri şekli haline dönüştürülmüş ve bu durum Kilise'nin ilgisini çekmiştir. Bu duruma müdahale eden Klise ister gülerken ister ağlayarak tepki vermeyi yedi büyük günahın biri olan " acadia" olarak değerlendirerek gülmeyi ve ağlamayı yasaklamıştır. 4. Yüzyıldan 17. Yüzyıla kadar bu yasaklılık hali devam etmiş ve

¹⁸ ayr.bkz. Serol Teber, Melankoli.

¹⁹ ayr.bkz. Serol Teber, Melankoli.

insanlar olaylara karşı tepki vermeyi unutmuşlardır. Günümüzde de çok trajik veya sevinçli bir anda insanların kayıtsız kalması bu durumun sonuçlarıdır.

Resim 19. Sema Yayla, "Plüton'da bir Koloni", Tuval üzerine akrilik, 30x30cm, 2017

Efes- Kuşadası'nda aristokrat bir ailenin üyesi olarak dünyaya gelen Herakleitos aile ünvanını kardeşine devrederek yalnız ve topluluktan uzak bir yaşamı tercih etmiştir. İnsanları sevmeyen ve kalabalıklardan nefret eden asık suratlı ve hiç gülmeyen karamsar filozof Herakleitos "ağlayan filozof" olarak tarihe geçmiştir. Ölümü kutsayan ve insanların yaşamları boyunca ölüme özlem duyduğunu söyleyen Herakleitos, bu konuda Nietzsche ve Schopenhauer'a öncülük etmiştir. Hayatının bütününe yalnız geçiren Herakleitos, hayatın yaratıcısının ne Tanrı ne de insan olduğunu söyleyerek, yaşamı bir savaşa benzetmiş ve yaşamın hüznü ve acı içerisinde olan bir yer olarak tanımlamıştır. Savaşların her şeyin babası olduğunu ve zaferin de bu savaşın intiharı olduğunu söyleyen Herakleitos tüm kötümserlerin en kötümseridir. Herakleitos geriye birçok yazı bırakmıştır, yazıları birçok insan tarafından okunup hala tam olarak anlaşılamamıştır.

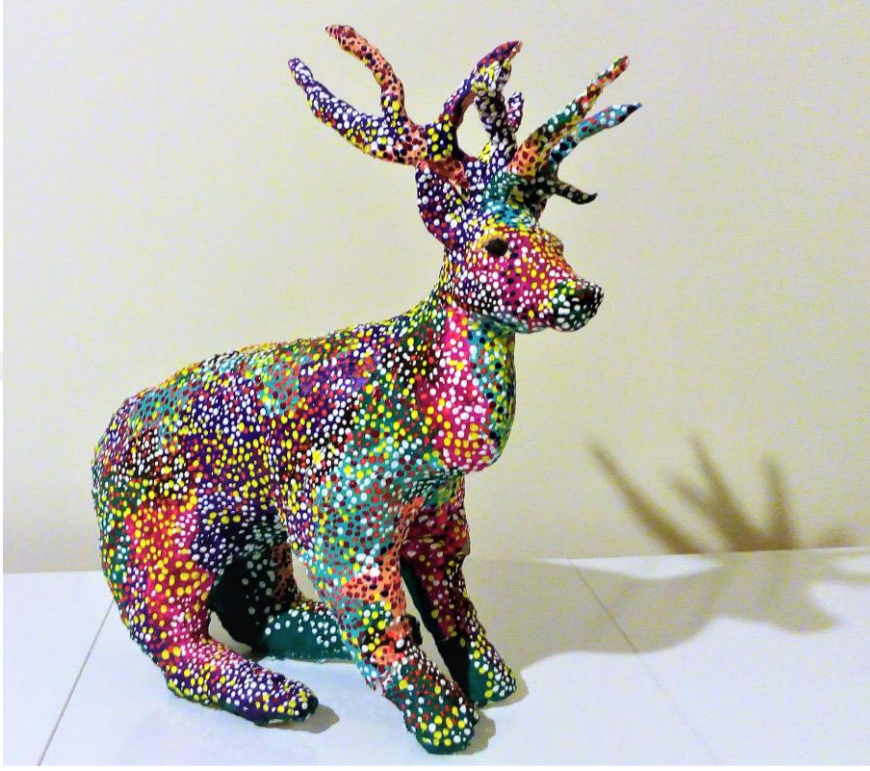
Antikçağ'dan bu güne kadar melankoli konusuna baktığımızda görünen tek şey

gizemdir. Gizemli bir alanın kapısını araladığımızda karşımıza çıkan şey tam olarak varlık sorunudur. Varlık sorununu konu edindiğim eserlerimde, Melankoli kavramı tarihi ve şimdisi ile imge, dil ve renk olarak karşımıza çıkıyor. İnsanın, konunun öznesi olduğu ve dolaylı yoldan da olsa melankoli kavramının işlendiği insani değerlerin irdelenmesi, insanın iç dünyasına eğilmesi ve insanın gerçek olmayan düşlerini işlemesi ile bireyin iç dinamiklerini aktarıyor olması “ Plütonda Bir Koloni” serisinde buluşuyor.

Disiplinler Arası Geçiş: Plüton'da Bir Koloni

Resim 20. Sema Yayla, "Plüton'da bir Koloni", Şekillendirme Hamuru- Akrilik, 2017

Renkçi anlayışın içerisinde doğan " Plüton'da Bir Koloni "serisi, Soyut dışavurumcu bir arka planla ortaya çıkarken, figürlerin Romantik dönem ile kesiştiğini ve düşlerin imgeleştirilmesiyle Sembolistleri de içine alarak, üç akımın bulunduğu bu serinin ortak kavramı Melankoli'ye değindik. Birey ve bireyin iç dünyasının eserlerin ana konusu olduğunda mutlaka insanın tarihine bakılması gerektiğini söylediğimizde, ilk iletişimin dil olduğu tespitinde bulunduk.

Bir araya gelişle başlayan yaşamın sürekliliği, dil aracılığı ile korundu ve bu güne geldi. Yuval Noah Harari "Sapiens, 2016" kitabında, Homo Sapiens'in nasıl hayatta kaldığı sorusuna ilginç bir yanıt verir; ona göre dedikodu sayesinde topluluklarını koruyan homo sapienslerdir. Harari dedikodunun da belli bir sınırdaki kişiyi yapıldığını belirtir, eğer topluluk çok olursa her birey birbiri ile iletişim kuramaz ve tanınmaz, bu da sağlıksız ilişkiler doğurarak topluluğu parçalar. Tam olarak tanınmayan bireyler, güçlü bireyler değildir ve topluluğu tehlikeye atar. En fazla 150 kişilik gruplar halinde yaşayan homo sapiensler, lider adayları hakkında dedikodu toplarlar ve en güçlü, en güvenilir olan kişiyi lider seçerler. Bir insan sağlıklı bireyler dünyaya getirmek için eş olacağı kişiler hakkında dedikodu toplar, kimlerle

konuştuğunu daha önceki yaşamında kimlerle birlikte olduğu hakkında bilgi edinir. Ve buna göre eş tercihlerini yapar. İnsanın hayatta kalabilmesinin en büyük etkenlerinden biri olan dil, iletişimin devamlılığı ve insanın hayatta kalıcı olmasını sağlayan önemli bir olgudur. Dil sadece topluluğu var etmekle kalmayıp, aynı zamanda insanın kendini anlatması ve o topluluğa dahil olarak yaşamda tutunmasını sağlamıştır²⁰.

Topluluk içerisinde var olan insan, daha sonra birey olma serüvenine başlar. Özellikle son yüzyılda dünyaya, hatta evrene hakim olan insan, topluluğun ürünü olan tekil varlıklar haline gelmiştir. Tekil olarak yaşama devam eden insan, birey bilincini kazanmış ve hayata dair bir duruşu benimsemiştir. Birey kendini belirlerken varlığına dair sorular sormaya devam etmiştir. İnsanlar içerisinde, bireyin varlığı ve bu varlığın kendini anlamlandırma gayesi yüzyıllardır birey üzerinde ki yerini korurken, kendini ifade etmek isteyen benlikler, gücünü sanatın disiplinlerinden her hangi bir koluna ait hissederek var etmiştir. Carl G.Jung insanın kendini ifade ederken önce dile başvuracağını vurgular. Yazılı veya sözel olarak bireyin kendini ifadesinde dil, kişinin kullandığı şekliyle iletmek istediği mesajla örtüştürmektedir. Bireyin birincil iletişim aracı ve kendini bulmak için çıktığı yolculukta ilk başvurduğu yöntem sözcük kullanımudur. Sözcüklerin sadece sözcük olarak okunamayacağını, aynı zamanda içinde bir ritmin ve semboller ağının da olduğunu görmek zorundayız. Jung bu konuda şöyle demiştir:

“ Bizim sembol dediğimiz şey ise günlük hayatta aşına olabileceğimiz, ancak bilinen ve açık anlamına ek olarak belirli bir yan anlama da sahip olan bir terim, isim, hatta bir resimdir. Mesela Girit anıtlarının pek çoğunun ayırt edici özelliği üzerlerinde çift balta resminin bulunmasıdır. Balta, bizim bildiğimiz bir nesnedir, ancak biz onun sembolik olarak neye gönderme yaptığını bilmeyiz (Jung,Ocak 2016, s.16). ”

İnsan anlayışının sınırlarını aşan sayısız şey olduğundan, tanımlayamadığımız kavramları temsil etmek üzere sembolik terimler kullanırız. Bütün dinlerin sembolik dili veya imge kullanmasının nedenlerinden biri budur (Jung,Ocak 2016, s.17). ”

Aristoteles ise dil konusunda, dilde var olan ritmi önemsemiştir. Farklı duyguları hissettiğimiz anlarda ki ses tonumuz buna örnek gösterilebilir.

İnsanın varlığını sorguladığı ve yaşamda kalabilmesi için hayati öneme sahip olan ve biricik iletişim kanalı olan unsurlara baktığımızda, karşımıza çıkan olgu dil, semboller ve ritimdir. Dilin kendi içerisinde sembol ve anlamları ile ifade gücümüzü

---

²⁰ ayr.bkz. Yuval Noah Harari, Sapiens

geliştirirken, bir başka noktada kendini ritmin sınırsız alanına teslim oluyoruz, yıldızları izlemek gibi. Kendini dünyaya ait hissetmeyen bir insanın, saatlerce gökyüzünde Orion’u (avcı takımyıldızı) izlemesi gibi.

Aristoteles Poetika kitabında dil konusuna ilişkin başlıklar açar. “O halde öbür formlar hakkında konuşuldu, geriye dil kullanımı ve düşünce hakkında konuşmak kaldı. Düşünceyle ilgili konular retorik hakkındaki çalışmalara kalsın; çünkü bu daha çok o alana özgü bir araştırma konusudur. Sözle yansıtılması gereken şeyler düşüncenin alanına girer. Bunların öğeleri kanıtlama, çürütme, duygular uyandırma (acıma, korku, öfke ve benzerleri), ayrıca büyütme ve küçültmedir. Acıklı, korkunç, büyük ya da olası olaylar yansıtmak gerektiği zaman, olaylarda bu formları kullanmak gerektiği açıktır. Ancak şöyle bir fark var: Bazı olayları sözle açıklamamadan görünür kılmak gerekirken, bazı olayları bir konuşmacının söz kullanarak ve sözle birlikte yansıtması gerekir”(Aristoteles, Eylül 2016, s.55).

Aristoteles’in de dediği gibi, onu duymak varlığın hafızasına iniş yapmaktır, bazen bu duyum bir ses veya bir görüş olabilir.

Resim 21 Detay. Sema Yayla “Plüton’da bir Koloni”, Şekillendirme Hamuru- Akrilik, 2017

Varlığı konusunda kendi bireyliğini kazanan, aileden ve sosyal çevreden edindiği bilgileri kendi hafızasında yorumlayarak hayatını kendi çıkarımları ile birlikte yaşayan biri ile bir konuşmam oldu. Bir yaz akşamıydı, bireyliğini ilan eden bu kişi ile sohbet ederken, birey Orion’a baktı ve “ ah Orion, orada duruyorsun ve bana güç veriyorsun. Sevgilim beni hiç yalnız bırakma ²¹” dedi. Bu cümle ile birlikte, birey

²¹ Bir gece Ankara’da, astronomi bölümünde okuyan bir arkadaşım ile aramda geçen sohbetten aktarma.

olarak hayatta kendini anlatamadığı ve duyumsadığı yalnızlığını paylaşmadığı bir kişiye duyduğu özlem gerçeği ile karşılaşırız. İçsel benliğinin derinliklerine gizlenmiş bu bir başka kişiye özlem ağrısını, Orion Takımyıldızı ile kurduğu ilişkiyle karşılamaya çalışan bireye odaklanıyoruz. Kişinin kendi arzu ve özlemini ortadan kaldırmak için başvurduğu bir yöntem olarak okuduğumuz bu olay bize, insanın hikâyesinde rehberlik ediyor. Bu hikâyeye yakınlaştığımızda, bireyin iç dehlizlerinde durmadan çalkalanmakta olan duygular yumağı ile karşılaşırız. Arzu ve isteklerini karşılayamayan bireyin kendini ifadesinde dile başvurduğunu ve dil kullanırken ritmik sesleri kullandığını görüyoruz. Seslerin ardından, gökyüzüne baktığımızda şematik biçimde duran Avcı Takımyıldızı ile karşılaşırız. Burada Avcı Takımyıldızı sadece semboldür. Peki, birey sembol olarak neden Orion'u seçmiştir?

Orion hakkında farklı mitolojik hikâyelere rastlıyoruz. Bireyin durumunu açıklayan hikâye ise; Orion ve Ay Tanrıçası Artemis evlenmek üzere nişanlanmışlardır. Ancak Artemis'in erkek kardeşi Apollon bu evliliğe karşı çıkmaktadır. Apollon, Artemis'e kötü bir oyun oynamıştır. Artemis çok iyi bir okçudur. Apollon bir gün Artemis ile denizde çok uzakta görünen bir karaltıyı vurup vuramayacağı konusunda iddiaya girmiştir. Artemis, tek atışla hedefi kolaylıkla vurmuştur. Ancak, vurduğu hedefin nişanlısı Orion olduğunu öğrenince acı içinde kalmıştır. Bu olaydan sonra Ay tanrıçası Artemis yaşama olan bağlılığını kaybetmiş ve içindeki acıyı dindirememiştir. Bu nedenle, Ay bu kadar soğuk ve hayat içermeyen cansız bir yerdir. Artemis, Orion'un bedenini gümüşten yapılmış Ay arabasına koyarak kendi elleriyle gökyüzüne taşımıştır. Artemis nişanlısı Orion'un yıldızlarının bulunduğu bölgedeki en parlak yıldızlar olması için özel olarak karanlık bir bölge seçmiştir.

Orion'un hikayesinde, sevgilisi tarafından öldürülen bir aşık vardır. Kendisi ile ortaklık kuran birey, onun yaralarını sarmak için Orion'un sevgilisi olmak istemiştir. Kendini Orion'a adayan bireyin, bunu kendi iç sıkıntılarının bir sonucu olarak yaşadığını ve kendine ait bir yaşam kurduğunu görüyoruz. Bireyin bu tavrı, kendini anlamlandırma sürecinin bir parçası ve ayrıntısıdır. Bireyin kendi yalnızlığı ve gökyüzünde asılı duran bir aşık. İkisi de aynı acı ve özlemi duyumsuyor. Birey burada ortaklık kurduğu bir simge ile kendi hayatını anlamlandırıyor ve yön veriyor. Aynı zamanda bireyin bu hikâyesinde dikkat çekmek istediğim bir diğer konu ise, yalnız insanın kendini bir yerlere ait hissetme isteğidir. Ve bu isteği semboller aracılığı ile güçlendirerek evrende dolaşan bir ışık kaynağının hikâyesinde huzuru bulmuştur. Kendini bir yerde var etme huzuru ile kelimelerin düz cümle anlatımları, kendini ifade etmenin yetersizliği ve ritmin yarattığı hoşluk duygusu ile birleşerek dizelere yani poetika'ya dönüşüyor.

PANAYIR SAATİ

Hayalin varoluşu içindeyken bunun ağır sancılarını yaşayan bireyin bunalımına yani melankolisine odaklanan ve dünyayı sadece mekânsal bir mecburiyetten ibaret olduğunu hisseden varlığın bir ön denemesi olan çalışmalarım, kaçıışı evrende buluyor. Amacım bireyin kendini, evrende iç içe geçmiş sistemler içerisinde bir nokta (güneş sistemi, samanyolu, dünya) olduğunu görme isteğine yanıt vermek ve buradan doğan varlık sancısını iletişimin en kuvvetlisi olan dil ile çözümlenektir. Dili sadece sözcük dizimi olarak incelemek değil, aynı zamanda ritim olarak incelemek ve bireyin iç bunalımına odaklanırken eksiksiz bir çözümleme yapmaktır. Konu ritim olunca tarih boyunca yazılan ve bazen kulaktan kulağa aktarılan mısraların önemi çok büyüktür. Zaferleri, savaşları, aşkları ve birçok duygu durumunu ifade etmek amacıyla yazılan şiirler, insanın kendi içini dışarıya aktarmada dil kullanımında tercih ettiği önemli örneklerdir. İçerisinde sembolleri barındıran şiirler bugün bize, geçmişte ve şimdide bireyin içsel yolculuğunda onu anlamamıza yardımcı oluyor.

Dil kullanımının da içinde olduğu semboller bireyi anlamada önemli bir faktördür. Ritim olarak karşımıza çıkan ve daha sonra görsel olarak bu ritmi güçlendiren imgeler vardır. Kendi savıma göre, gökyüzü bu imgelerin en güçlüsüdür. Tarih boyunca insanın kendini anlamlandırma yolculuğunda, astronomi büyük bir yer kaplar. Tarihe baktığımızda insanların hasat ekimini yıldızların konumuna göre belirlediği bir geçmiş gerçeği vardır. Ya da yıldızların konumuna göre bir insanın hayati kararlarını vereceği günü belirleme isteği ile karşılaşırız. Gökyüzü ve yıldızlar insanın tarihinden bu yana hep ilgi görmüştür. Çünkü insan, merak duygusunun da etkisi ile hayatta kalmıştır. Kendi varlığını sorguladığı yerden dünyayı ve evreni sorgulaması bu yüzdendir. Büyük gözlem evleri yapan insanlar, sürekli dünyanın dışında ne olduğu ile ilgilenmiş ve merakın da cezbettiği bir hayranlık oluşmuştur. Parlak yıldızlara bakan insanlar gökyüzüne şiirler yazmış, resimler yapmış ve birçok alanda eserler üretmiştir. İnsanın hayatında bu kadar önemli olan gökyüzü, bugün bile hala hayranlıkla izlenmekte ve takip edilmektedir. Bir diğer taraftan ise bilinmeyene olan ilgi ve bireyin iç bunalımındaki sarmallar birbiri ile iletişim halindedir. Çünkü insan da gökyüzü gibi gizemli ve sonsuz bir merak konusudur. Bireyin kendini sorgulamaya başlaması bitmez tükenmez bir eylemdir. Biyolojik ve fizyolojik olarak açıklanılan ve açıklanmaya çalışılan insanın içsel yolculuğu her daim araştırılmaya açıktır. İnsanın içsel yolculuğuna kesin bir tanım getirmek imkânsızdır. Antik Grek'den bu yana melankolik kişiliklere tam bir tanım getiremeyen bilim, bunu bir yaşama biçimi olarak kabul etmiş ve kültürel boyutuna değinmemiştir. İnsanın sonsuz içsel ağrılarının tanımı olan melankoli, kendine bir yer bulma isteği ile bireyde hayatı boyunca devam eder ve bu yer arayışını dilin olanakları ve

sembollerin aracılığı ile aktarmaya çalışır.

Dil insanların evrimi boyunca iletişimi kurmakta ve iç dünyasına olan yolculuğunda ona eşlik etmektedir. Dilin evrimi ve insan doğasının varoluşunu araştırma sürecinde, varlığın iç dünyasını yansıtmada ona yardımcı olur. “ Poetik hayal bizi, konuşan varlığın kökenine götürür ” (Bachelard,2008 , s. 15).

“Yıldızlara yürekten bağlı köleler,

Fethettik dünyayı yataktan çıkmadan;

Uyandıığımızda, donuk dünya,

Ayağa kalktığımızda, yabancı,

Sokağa çıktığımızda, bütün yeryüzü,

Güneş sistemi, Samanyolu ve Sonsuzluk ” (Fernando Pessoa, 2015, s.28).

Pessoa'nın yukarıdaki şiirine baktığımızda insanın varoluşunu sorgulan bir anıt gibi duruyor karşımızda. Bu haliyle adeta modern insana yedekleniyor.

Geçmişten günümüze insanın hikâyesinde gökyüzü önemli bir yere sahipti. Kendisini sorgulaması ve anlatması birey için önemliydi ve bu konuda ciddi araştırmalar ve çalışmalar yapıyorlardı. Son dönemlerde ise modern insanın, üretmeden hatta hiçbir çalışma ve araştırma yapmadan kendini şiirlerde bulma isteği, gökbilimi ile yakından ilgilenmesi karşımıza önemli bir soruyu çıkarıyor. Neden modern insan son dönemde şiir ve yıldızlar ile bu kadar yakından ilgileniyor ve sadece geçmişte üretilenleri tüketiyor?

Evren içerisinde yüzyıllar boyunca kendini anlamlandırmaya çalışan tek canlı olan insan, evrimsel sürecindeki dik durabilme ve kavrayabilme yeteneği ile yönetime el koyuyor. Artık insan tüm canlıların kralı olurken, kendinden olana da bir hiyerarşik tablo çiziyor. Bu hiyerarşik tablo insanın yerleşik hayata geçişle birlikte oluşuyor. Hayatta kalabilmek adına öncelikle birlikte yaşamayı ön gören insan, toplumsal yapının kökenlerini kuruyor. İlkel, Komünal Toplum, Köleci ve Feodal Toplum ve en sonunda Burjuva Toplumun gelişmesi ve son haliyle günümüz Kapitalist toplumu şekilleniyor. Şekillenen Kapitalist toplum temelini üretim ve tüketim üzerine kuruyor. En birincil amacı özel mülkiyetin varlığı ve korunması olan Kapitalizm, gün geçtikçe insanların psikolojileri üzerinde derin tahribatlar yaratıyor. Sanayileşme ve

bol üretimin getirisi mülkiyet iken, götürüsü kendine vakit ayıramayan ve sürekli çalışan insanlar yığını oluyor. Buradan hareketle insanın varoluş sancısını, kendine yabancılaşan yığınların çıkmazı olarak görebiliriz. Aynı şekilde Karl Marx'ın Yabancılaşma Teorisi'nde, "İnsan, doğadan koparak kültürel-toplumsal alanda kendine ikinci bir doğa kurmak anlamında, doğaya yabancılaşır. Bu insan oluşu açıklayan niteliğiyle olumlu karşılanan yabancılaşmadır, zorunlu bir süreç olarak anlaşılır. İkinci yabancılaşma ise, bizzat kapitalist pazarın ve kapitalist toplumsal sistemin yarattığı yabancılaşmadır. Bunun sonucu olarak insan kendi doğasına yabancılaşır. Böylece insan kendine, kendi emeğine, ilişkilerine, dünyaya ve yaşama yabancılaşır. Kapitalist pazarın bir unsuru olarak işleyen çarklardan biri haline gelir²². "

Kapitalist toplumun ilerlemesi ve çok üretim, çok tüketim söyleminin makineleşme ile birlikte geçtiği evrede insan gücüne gerek duyulmamasından doğan işsizlik ve hayatta kalabilme paradoksu son yüzyılımızı çevreliyor. Önceden insanın kendini algılaması, dünyayı sorgulaması ve içsel bunalım hali, çok çalışma ile birlikte şekil değiştiriyor. Çünkü insanın varlığını sorguladığı yerden günümüze baktığımızda insanın hayatını etkileyen başka dinamikler görüyoruz. İnsanı etkileyen etkenlerin en başında hayatta kalabilmek için eve getirilen para miktarı oluyor. Para kazanmak için sonsuz bir çalışma döngüsüne giren insan Marx'ın da dediği gibi insan önce kendi doğasına sonra kendine, kendi emeğine ve çevresindeki insanlara yabancılaşır. Bu yabancılaşma ile birlikte birey kendini sorgulayamaz ve önceden kendini sorgulayan insanları inceleme, taklit etme ihtiyacı duyar. Çünkü insan doğası gereği bunu yapmak zorundadır.

İşsizlik ve tüketimin arttığı, bireysel bunalımın toplumsal bunalıma evrildiği (çürümüş birey) ve birey olabilme koşullarının bastırıldığı bir dönemin sonucu olarak; insanların, eskiden yazılan şiirlere yönelmesi yani poetik hayalde kendini var etme isteği kaçınılmaz bir sonudur. Günümüz insanının gökyüzü haberlerini uzaktan takip etmesi, gökbiliminin son dönemlerde popüler olması da insanın bilinmeyen fazla olan evrende kendini bir nokta halinde görebilme isteğine yanıt bulma çabasıdır. Gökyüzü ile ilgili yapılan araştırmaları ve üretimleri takip eden günümüz insanı, kendi bireysel bunalımının toplumsal bunalıma evrilme sürecinde hissettiği sıkışıklıktan kaynaklı üretilenleri tüketme eğilimindedir.

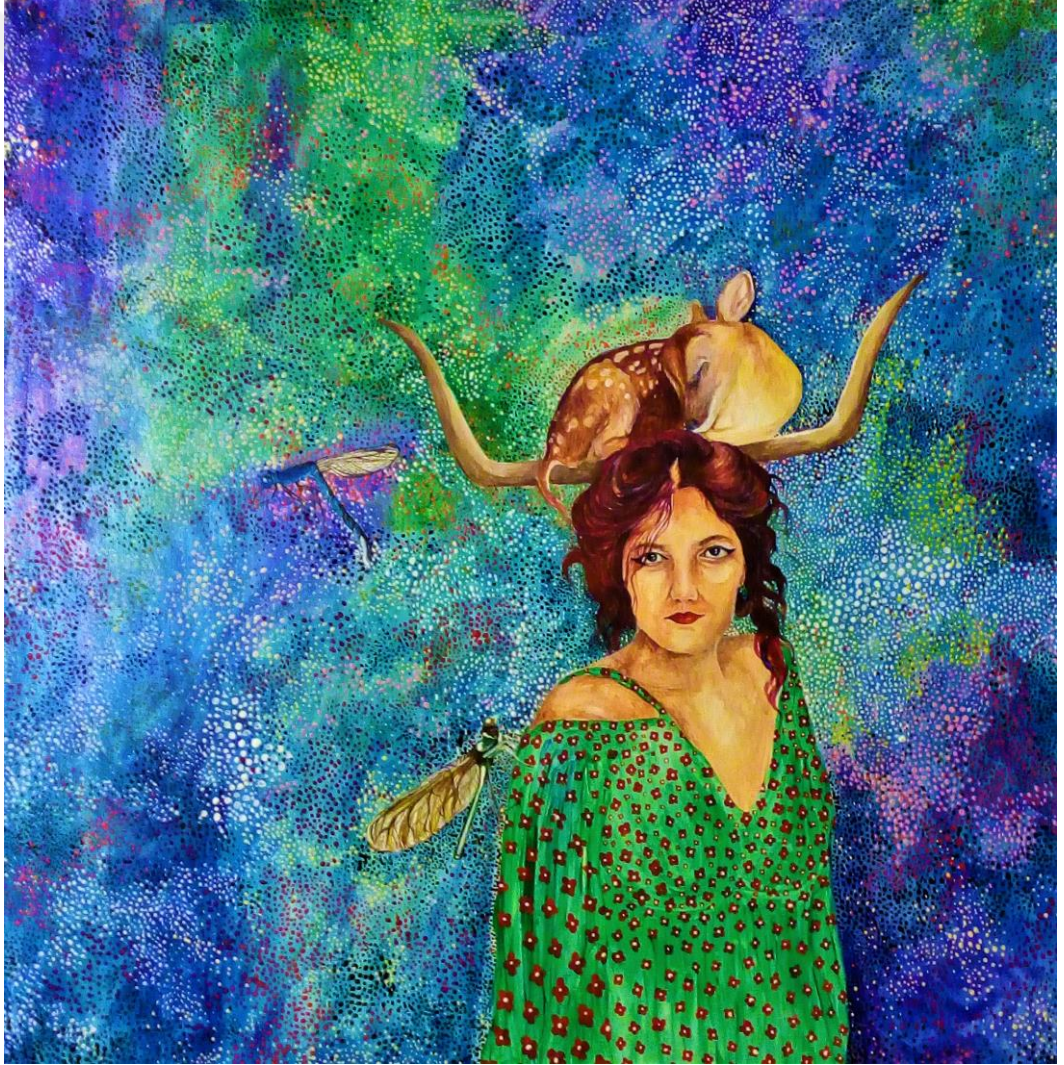
Mars'ta yeni bir yaşam kurulacağını araştıran günümüz insanı yani çürüyen birey, başka bir yaşamın mümkün olabileceği umudunu içinde barındırıyor. Aslında

²² ayr.bkz.Karl Marx, Yabancılaşma Teorisi, erişim: http://www.turkcewiki.org/wiki/Marx%27%C4%B1n_yabanc%C4%B1la%C5%9Fma_teorisi

burada, iç bunalımlarının baskılanması sonucu ortaya çıkan çürüyen bireyin dünya üzerindeki yıkımını görüyoruz.

Plüton'da Bir Koloni serisi ile kendini bir yere ait hissetmek isteyen ve çürümekte olan bireyin iç dünyasına yolculuğunda gözlemci oluyorum. Yüzeyimde evren, renk, insan ve Poetika'nın imgesini yaratıyorum. İnsanın içsel yolculuğunda iki yere odaklanıyorum, şiir ve evren. Evrenin sonsuzluğu içerisinde uçuşan renklerin her birini bir dize olarak yazıyorum ve noktalarla o sonsuz boşluğu yüzeyimde mitsel bir figürün noktaları olarak var ediyorum.

Resim 22. Sema Yayla, "Ceylan Uykusu", Tuval üzerine akrilik, 70x70cm, 2017

2014 yılında yazdığım yayınlanmamış bir deneme yazısından. Resim 22'ye referans olabileceğini düşünüyorum ;

“ Gök maviye yakın, kızıldan bozma bir yavruağzı ile aydınlatıyor içimizi. İçimiz ölümler dehlizinden geçerken mücadele dolu bir acıyla yüklü. Bilinmeyenin kıyısında incelikle taşıdığımız kalbimiz orta yerinden çatlamakta. Çatlaktan sızan "hü" sesleri hücum ediyor sabaha. Gök asıldığı yerden kaçmaya hazırlanıyor. Tersleşmiş başparmaklarıyla kendini Tanrı ilan eden Simülakrlar'ın cehennemine meydan okuyor Uranos. Dur ihtarına uymuyor Uranos. Tersleşmiş başparmaklarıyla kavradıkları silahlardan nizami bir ses yankılanıyor. Takıdı tak tak tak, takıdı tak tak, ta tak, taak tak! Uranos rüzgarı alıyor göğsüne, dağlar boyunca koynunda saklıyor nizami seslerin içine sinmiş "hü"leri .

Bir yankının içine sınıyor tak taklar, rüzgârı hapsediyorlar dağların eteklerine. Dağlar doruklarında gizlediği hıncı büyütüyor rahminde. Dağların rahmine giremezsiniz, orası gizli geçitlerin olduğu , Eirene'nin evi, orası Eros'un korumasında, orası Uranos'un cenneti.... Dağların rahmine giremezsiniz, eğer girecek olursanız hayat ipliğiniz bükülebilir. Eğer girecek olursanız, Artemis'in memesinden akan sütle büyümüş çocukları bulabilirsiniz karşınızda.

Dağların rahmine sadece rüzgâr girebilir "hü" sesleriyle. Ve gök davet edilir, günün en hüzünlü anında bile çalınan tam tam sesleriyle. Tam tamları iyi duymalısınız, tam tamlar bir savaşın en neşeli anında gizlenen en hazin sahnedir. Bir ölümün ardından yazılan hüznün notalarının en canlı renklerle boyanmış panayır saatidir.

Nizami seslerin yoğunlaşp, cehennemın savunuculuğunu yapan sahte tanrıların gözetiminde ipimizi eğiriyoruz. İp eğrilip çanaklarda kızıl toprakla yıkıyor, Mezopotamya'nın en derin izlerini taşıyor motiflerinde. Kilim dokunup seriliyor dağın rahmine ve Artemis'in çocukları Eros'tan aldıkları aşk meyvesini kesiyor sofraya. Eros'un aşk meyvesini bilmelisiniz, en çorak topraklarda damıttığımız suyla büyüyen domates fidelerini görmelisiniz. Kendini Tanrı ilen etmiş Simülakrlar'ı , Uronos'un önderliğinde alabora etmelisiniz.

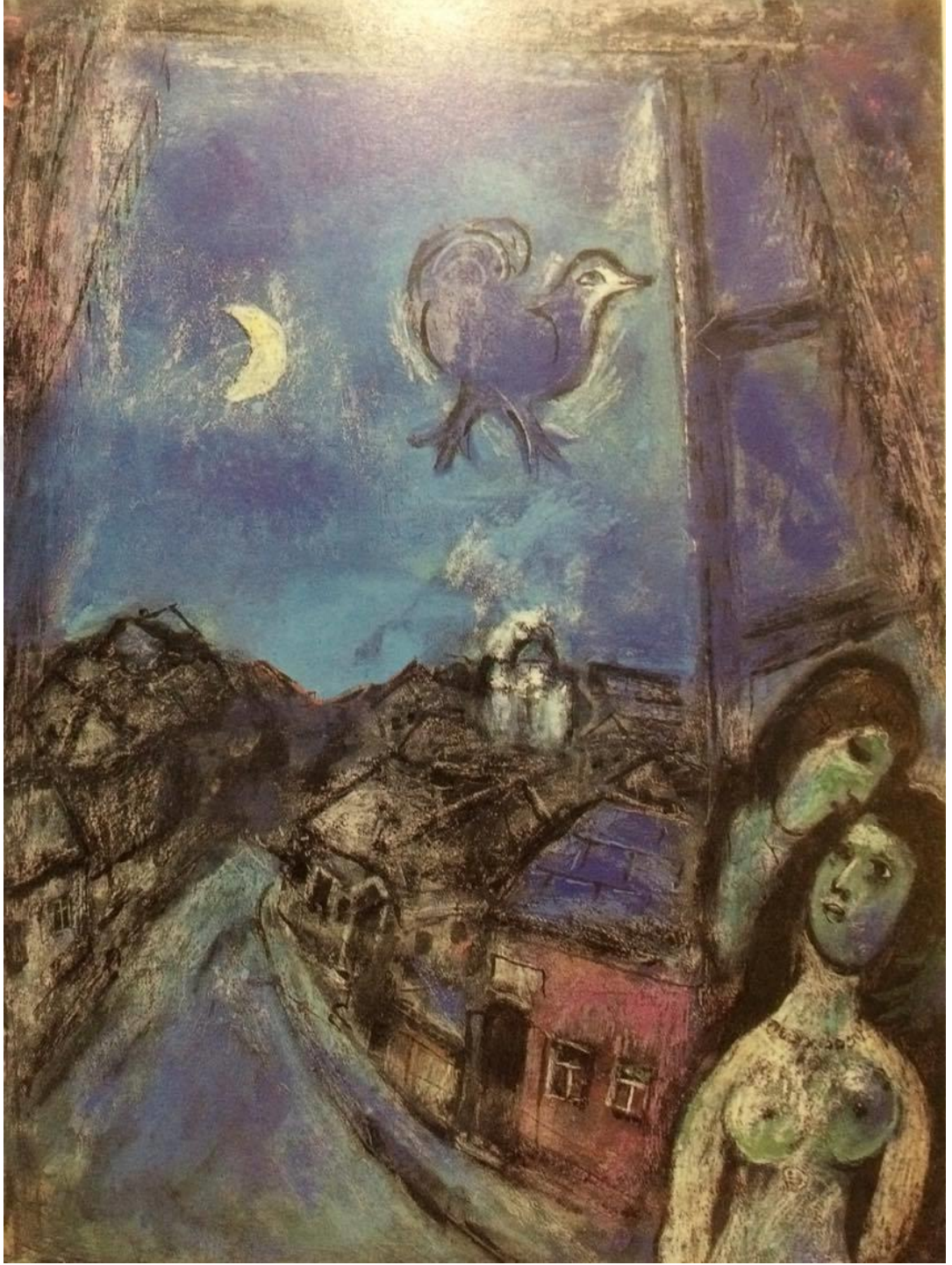
Bir ölümün ardından yükselen sözleri işitmeli ve panayır saatine yetişmeliyiz. İçimizde taşıdığımız acı yüklü mücadeleyi göğe teslim ederek, gözlerimize yerleşmiş domates fidelerini, gözyaşlarımızın denetiminde büyütmeliyiz. Büyüttüğümüz fideleri dikmeliyiz hiperküpün içinde küçülmekte olan Plüton'a.

(Sema Yayla, 2014)

Bir savaşı ve toplumsal bunalımı konu alan yazı, içerisinde bireyi barındırıyor. İlk önce deneme olarak ortaya çıkan bu eser, daha sonra imge olarak somut bir hale geliyor. Bu hikâyenin imgesi Chagall'ın " Geceleyin Pencerede " (Resim 24) isimli eseri ile örtüşmektedir. Boya kullanımı ve biçim anlamıyla birbirinden farklı olsalar dahi iki sevgilinin gökyüzünde bir tabak gibi parlayan Ay'ın altında sevgi dokunuşlarını görmek mümkündür. Chagall bu resimde kalabalık dünyanın karışıklığını koyu ve geri planda verirken, ön planda sevgililer izlenmekte ve gökyüzünde asılı duran Ay'ın yanından bir kuş uçmaktadır. Mavi rengin hakim olduğu resim ile üst kısımda yer alan 21x25 "Plüton'da Bir Koloni" (Resim 23) serisine ait olan eserin renk ve ambiyansı ile ortaklaşmaktadır. Gece, sevgili, melankoli kavramlarıyla örtüşen iki resme baktığımızda; kalabalık dünyadan uzaklaşan sevgililerin ön planda birlikte uçuşması ve mavinin sonsuz boşluğu vardır. Eserlerimde işlediğim konu ve figür ile Chagall'ın eserlerinde uçan figürler, gökyüzü, aşk ve yeri gelince o romantik havayı dağıtan bir eşek figürünün bir yerlerden fırlaması ve benim de çalışmalarında bir anda bir yerden haylaz bir Sincap'ın fırlaması aynı dil ortaklığıdır.

Resim 23. Sema Yayla, " Plüton'da Bir Koloni " Kağıt üzerine sulu boya, 21x25cm, 2016

Resim 24. Chagall, " Geceleyin Pencerede ", Kağıt üzerine guvaş, 50x65cm, 1950

Resim 25. Sema Yayla, “ Neptün Ötesi ”, Kağıt üzerine sulu boya-Akrilik, 21x25cm, 2015

Resim 26. Sema Yayla, “ Geyik Tavus’un Aşkı ”, Kağıt üzerine sulu boya-akrilik, 21x25cm, 2015

Konusu ve figürleri ile Chagall’ın eserleri ile örtüşen resimlerimin arka plan üzerine kurulu kozmosu ile Cebrail Ötgün’ün Kaos Ganimetleri (Resim 27, 28) serisi ile örtüşüyor. Düz yüzeyin üzerine sarmallar ile adeta kozmosu yaratan Ötgün, benim arka yüzeyimde kullandığım düz yüzey üzerine koyduğum noktalar ile aynı kaosu ve soft bir görünümün izlenimini veriyor. Ötgün’ün resimlerinde kozmosun kaosunu incelediğimizde Plüton’da Bir Koloni serisinin resimlerinin arka yüzeyi ile aynı duyguyu uyandırıyor. Ötgün’ün arka planı üzerine kullanılan sarmallı yapı, Plüton’da Bir Koloni serisinde bir figürün kıyafetleri üzerinde bulunduğunu görüyoruz. Plüton’da Bir Koloni serisinde yer alan resimlerin rengi ne kadar parlak ve keskin olsalar bile kendi içerisinde barındırdığı figürler ile düşlerde fluluğa, karmaşaya neden oluyor. Büyülü atmosferin içerisinde sembolleri ile adeta beynimize sorular yağdırıyor. Yukarıdaki *Plüton’da Bir Koloni* serisinde yer alan resimler ile aşağıda Cebrail Ötgün’ün *Kaos Ganimetleri* serisinde sınırları zorlayan karmaşanın ritmini

duymamak elde değil. Adeta evrenin ęarkısını söylüyorlar ahenk içerisinde. Atmosferin derinliklerine yol alırken yüzeyde, belirsizliğe yani varlığın hiçliğine yol alıyor anlatı.

Resim 27. Cebrail tgn, " Kaos Ganimetleri ", Tuval zerine akrilik-talaş, 90x120cm, 2011

Resim 28. Cebrail tgn, " Kaos Ganimetleri ", Tuval zerine akrilik-peçete, 90x120cm,

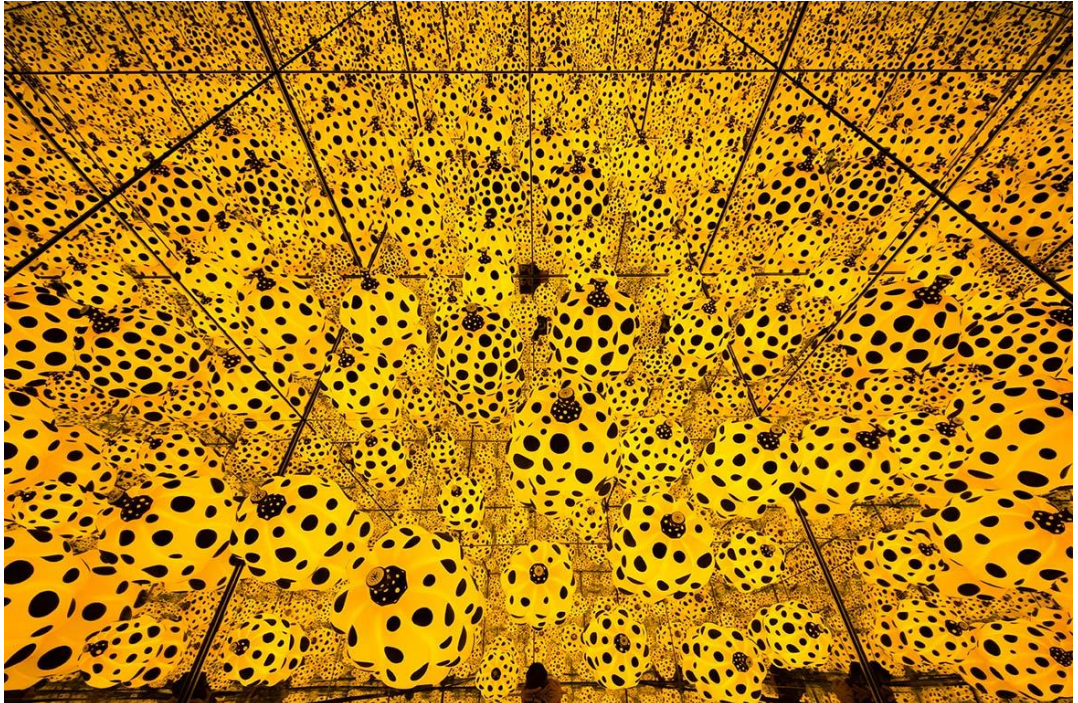
Resim 29. Yayoi Kusama, Tube Map, 2011, London

Plüton'da Bir Koloni serisinin, Chagall ve Ötgün'ün eserleri ile kurduğu hikaye ortaklığına baktıktan sonra evreni oluşturan ana figüre odaklandığımızda bir taneden çok taneye ulaşan noktalar kompozisyonunu görüyoruz. Noktaların birbirini tekrarı ile oluşan kompozisyonlar Yayoi Kusama'nın noktalar ile yarattığı odalar, resimler ve giydiği kıyafetleri ile aynı dili kullandığına şahitlik ediyoruz. Kusama yan yana koyduğu noktalar ile birlikte aynanın büyüsünü kullanarak sonsuza uzanan imgelerini Plüton'da Bir Koloni serisi ile sonsuza uzanma isteğinin aynı söylem ve hissiyatı uyandırdığı gerçekliği bizim iç dünyamızı sarıyor. Kusama'da da olduğu gibi renklerin çığırkçı pastelliği bu dil ortaklığını güçlendiriyor.

Resim 30. Yayoi Kusama, Louisiana Museum of Modern Art, 2015 -2016, Denmark

Resim 31. Yayoi Kusama, "Infinity Mirrors", 2018

Resim 32. Yayoi Kusama, "Infinity Mirrors", 2014

Resim 33. Yayoi Kusama, "Infinity Room", Mirrors, 2017

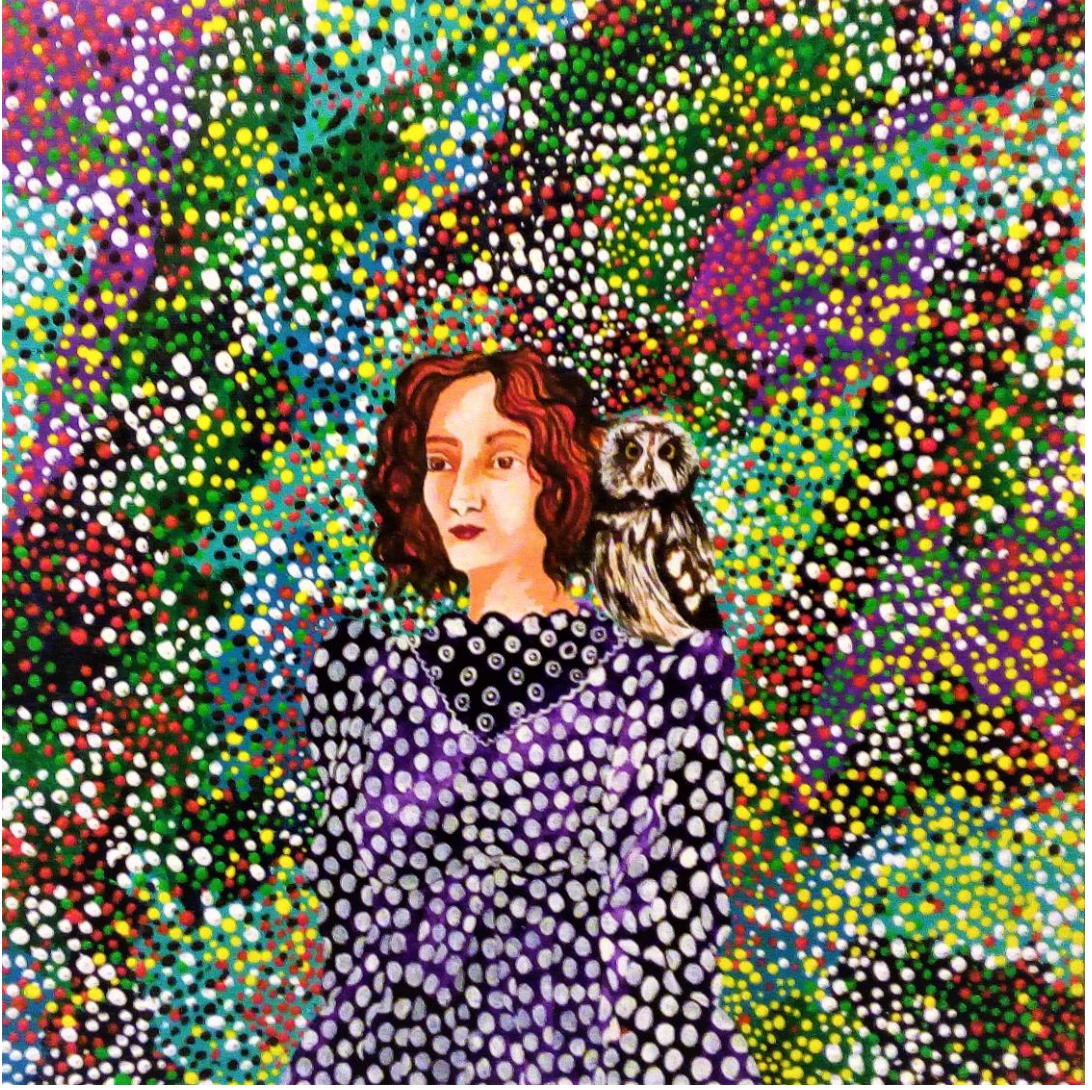

Resim 34. Sema Yayla, " Poetik Evren: Yıldız Dansı Şöleni " Performansı, Fotoğraf, 2017

Resim 35. Sema Yayla, " Plüton'da Bir Koloni", Tuval üzerine akrilik, 200x200cm, 2017

BULUT DAĞILIYOR

Resim 36. Sema Yayla, "gelin kucaklayın beni, yıldızları sayamıyorum", Tuval üzerine sulu boya-akrilik, 21x25cm, 2015

" yıldızlar sayılmaz: hasret uzakta
hasreti bir ben bilirim bir de gecenin gözlerindeki baykuş
baykuş kötü kuş baykuş çirkin kuş
onu hüznümlerle güzelleştiririm. hüznümlerle
süsler. bir damın üstüne oturturum
süsler. Damımın üstüne oturturum " (Özger, 2015, s.21)

Arkadaş Zekai Özger'in Hüzün Mevsimi isimli şiiri, modern insanın yalnızlığına ve iç bunalımına bir gönderme niteliği taşır. Bireyin iç bunalımını arka yüzeyde kozmosun kaosu ve ön tarafta duran bir kadının bize buğulu gözlerle bakması, bir çıkış bulamamanın ve kendine ait bir yer arayışının sonsuz acılarını anlatıyor. Özger'in şiirinde de vurguladığı, hüznün paylaşılamayacağı gerçeğinin imgeleştirdiğim çalışmada (Resim 29), figürün üzerine giydiği kıyafet, onun kültürel ve toplumsal bağlarından kopamadığı ve kendini var edemediği sorunsalı üzerinedir.

Omuzuna kondurulmuş baykuş ise gece karanlığında yalnız yaşayan kalbi simgeler. Modern insanın iç bunalımını konu alan resim, geçmişte de iç daralması yaşayan insana bir gönderme yapar. İç bunalım insan olduğu sürece yeryüzünde yaşamaya devam edecektir.

İç bunalım hali yani melankoli yüzyıllarca birçok yapıtın konusu olmuştur. Karşımıza bir boya, müzik, şiir, öykü, yontu olarak çıkmıştır. Melankoli konusu bu denli çok işlenmesine rağmen hala güncelliğini korumaktadır. Melankoli konusunda bize yol gösteren ve bu konuda başyapıtların ortaya çıkmasında büyük katkısı olan Alman ressam Alberth Dürer'in Melankoli I gravürünün (24 x18.6) izdüşümü olan çalışmalarım, bilimsel veriler ışığında iç dünyamızın karmaşıklığını, beni yüzeyimde mekanda ve zamanda yolculuğa sürüklüyor.

Poetik Evren: Yıldız Dansı Şöleni

Bireyin iç dünyasına yolculukta ve yeni bir yaşam arama serüveninde bireyin iç dünyasını daha iyi tahlil etmemize yardımcı olan sözcüklere bakmak gerektiği kanısındayım. Bu anlamda bireyin iç dünyasının karmaşıklığı ile evrenin kaosunu bizlere anlatan Portekizli şair, yazar Fernando Pessoa'nın şiirlerine bakmak faydalı olacaktır. Pessoa'yı okuduğumuzda bir sancı, bir çıkmaz ve kaos dolu dizelerle karşılaşırız. Pessoa'nın kaos ve coşku dolu şiirlerinin, çello sanatçısı ve bestecisi Adam Hurst'un müzikleri ile tamamlanarak bir bedene ihtiyaç duyduğunu bir çok kişi hissedebilir. Bende bu bir çok veya birkaç kişiden birisiyim. Pessoa'nın şiirleri ve Hurst'un müziklerini birleştirerek bir performans metni yazdım ve ardından kadın bir oyuncu bularak bu hissiyatı performansa döktüm. Performansı gerçekleştiren oyuncunun şiirleri okuduğu yerlere "anlatıcı" yazılmış ve performans içerisinde oyuncunun hangi şiirleri okuduğu yazılmıştır. Bu performans bireyin kendi iç savaşının gizemlerini çözümlenebilmek amacı ile ortaya çıkan bir performans denemesidir.

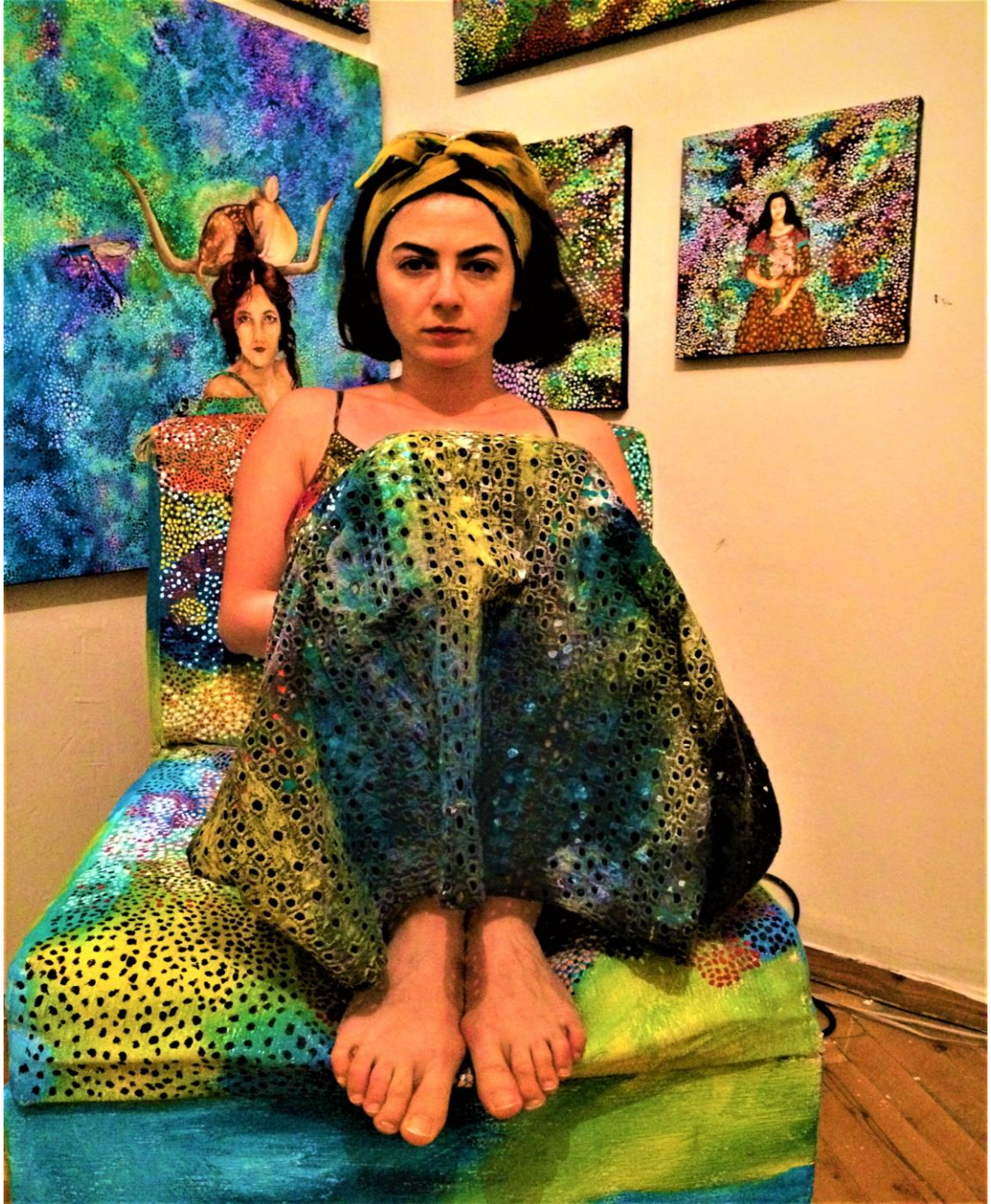
Uyarlayan / Yöneten: Sema Yayla.

Müzik: Adam Hurst, Hidden Door/ Red Sky/ Melancholy.

Oyuncu: Hilal Vardar.

Gösterim Tarihi: 05.01.2018/ Tez savunmasında, tez jürisine sunuldu.

POETİK EVREN: YILDIZ DANSI ŞÖLENİ
(Metin)

Resim 37. Sema Yayla, “ Poetik Evren: Yıldız Dansı Şöleni ” Performansı, Fotoğraf, 2017

ANLATICI

--- Ben hiçbir şeyim.
Asla hiçbir şey olamayacağım.
Bir şey olmayı dileyemem.
Hapsedin, dünyanın bütün düşlerini içimde taşıyorum.

(Fernando Pessoa)

ANLATICI

--- Gelin sinir sisteminin ne anlama geldiğini ve nasıl
açıklandığını görelim...

(Fernando Pessoa)

ANLATICI

--- Aynı odada iki ya da üç metre ötede uzama sahip bir
şey olarak zincirin mekandaki yerini saptıyorum. Şimdi,
böyle bir şeyin zincir olarak yerini duyumla saptamak
çok fazla şey istemektir, fevkalade saçmadır. Kendi
yerimi saptamayıp, mekanda bir şeyi tasarlıyorsam ve
ben mekan dışındaysam, bu oldukça gülünç bir
durumdur.

(Fernando Pessoa)

ANLATICI

--- Hayır; mekanda bir şeyin yerini saptayacaksam,
kendi yerimi de saptamalıyım. Böylece bir şeyi bir sinir
sistemiyle tasavvur ederek birçok duyumun imkanı
haline gelirim.

(Fernando Pessoa)

ANLATICI

--- Bugün aniden saçma fakat isabetli bir sonuca ulaştım. Bir aydınlanma anında hiç kimse, kesinlikle hiç kimse olmadığımı karar verdim. Şimşek çaktığında bir şehir gördüm ve beni bana gösteren aynı uğursuz ışıktaki çölün üzerinde bir gökyüzü görünmüyordu.

(Fernando Pessoa)

ANLATICI

--- Benim ruhum karanlık bir burgaçtır, boşluğun etrafındaki uçsuz bucaksız baş dönmesi, hiçliğin içindeki bir deliğe doğru bir okyanusun sonsuz emilişidir. Bu suların, daha doğrusu bu girdabın içinde dünyada görüp işitebileceğim imgeler yüzer her zaman.

(Fernando Pessoa)

ANLATICI

--- Dünyadan önce var olma ihtimalim çalındı. Yeni bir bedende gelseydim, bunu kendimi olmadan yapmak zorundaydım, yeniden dirilmek için, özüm olmadan.

(Fernando Pessoa)

ANLATICI

--- Etrafımdaki her şey buharlaşıyor. Bütün hayatım, hayal gücüm ve içeriği, kişiliğim –hepsi buharlaşıyor. Sürekli başka birisi olduğumu, başka bir şey hissettiğimi, başka bir şey düşündüğümü hissediyorum. Burada yeni bir sahnede yeni bir oyuna katılıyorum. Ve katıldığım oyun kendiminki.

(Fernando Pessoa)

ANLATICI

--- Henüz biçimsel bir asaletim yok. Başım ağrıyor çünkü başım ağrıyor. Evren ağrıyor, çünkü başım ağrıyor.

(Fernando Pessoa)

ANLATICI

--- Benim ruhum karanlık bir burgaçtır, boşluğun etrafındaki uçsuz bucaksız baş dönmesi, hiçliğin içindeki bir deliğe doğru bir okyanusun sonsuz emilişidir. Bu suların, daha doğrusu bu girdabın içinde dünyada görüp işitebileceğim imgeler yüzer her zaman.

(Fernando Pessoa)

ANLATICI

--- Bütün yaptığım hayal kurmak. Varoluşumun anlamı sadece bu olmuştur. Kendimle ilgili önemsemediğim tek şey içsel yaşantımdır. İç dünyama pencereyi açıp seyrederken kendimi kaybettiğimde en büyük üzüntülerim yok oldu.

(Fernando Pessoa)

ANLATICI

--- Asla bir hayalperestten başka bir şey olmaya çalışmadım. Gidip hayatımı yaşamamı söyleyen insanları asla önemsemedim. Daima benden uzak olan şeylere ve olamadıklarına ait oldum. Benim olmayan her şey daima şiirsel göründü. Hep sevdiğim tek şey saf hiçlikti.

(Fernando Pessoa)

ANLATICI

---Yeryüzü gökyüzünden yaratılmıştır.
Yalanın yuvası olmaz.
Asla kimse kaybolmadı.
Her şey hakikat, her şey yol.

(Fernando Pessoa)

ANLATICI

---Yıldızlara yürekten bağlı köleler,
Fethettik dünyayı yataktan çıkmadan;
Uyandıığımızda, donuk dünya,
Ayağa kalktığımızda, yabancı
Sokağa çıktığımızda, bütün yeryüzü
Güneş sistemi, Samanyolu ve Sonsuzluk

(Fernando Pessoa)

ANLATICI

--- Bir şey söylemeyi seviyorum. Gevezelik etmeyi daha fazla. Kelimeler benim için dokunabilen cisimler, görülebilen denizkızları, cisimleşebilen tenselliklerdir.

(Fernando Pessoa)

ANLATICI

--- Bu tenselliğe ortak olmak ister misiniz? Yapmanız gereken sadece istediğiniz yere bir boya izi bırakmak... Plüton' da tüm renklere yer var!

(Sema Yayla)

ANLATICI

--- Sessiz odamda üzüntüyle yazıyorum, her zamanki gibi yalnız, her zaman olacağı gibi yalnız. Görünüşte önemsenmeye değmeyen sesimin binlerce sesin ruhunu, binlerce hayatın kendini ifade etme özlemini, gündelik yazgılarını kendiminkiymiş gibi kabullenip milyonlarca insanın sabrını, faydasız hayallerini ve umutsuz umutlarını somutlaştırabileceğinden şüpheliyim.

(Fernando Pessoa)

ANLATICI

--- Çikolata ye, küçüğüm !
Çikolata ye!
De ki kendi kendine, her metafizik çikolatadır.
Hiçbir din bir şekerçi dükkanından daha fazlasını
öğretemez, de kendi kendine.

(Fernando Pessoa)

ANLATICI

--- Siyah Pelerinliler'in atları sürdüğü zamanlardı. Şafak sökmekte ve vapurlar iskeleye kelepçelenirken , biz pamuk şekerleri yüzümüze sürüyorduk. Sokaklar geceden kalma mide bulantılarına eşlik ediyordu. Betonların arasında büyüyen şeftali ağacına sarılıyorduk umutla. Kadife giysisinin altına sakladığı yumuşak, ekşi ile tatlıyı içinde barındıran şeftaliyi okşuyorduk parmak uçlarımızla...

(Sema Yayla)

ANLATICI

--- Bir bitişin ardına sıraladığımız doğumları konuşuyorduk, pervasızca. Bir gece kahve çekirdeğinden çıkan atlara binip gidiyorduk. Arkamızda Siyah Pelerinliler... Mahzenlere gizleniyorduk. Mahzenler, kaosun gizlendiği gizli geçitlerdi. Bir kaç tanıdık yüze sarılıyorduk heyecanla. Heyecanımız dalından düşmeye korkan şeftali naifliğindeydi. Bir gece mahzende şeftali doğruyordum çocuklara. Bir gümbürtü ile dağıldık etrafa. Tanıdık yüzlerin kaybolduğu, Siyah Pelerinliler'in at sürdüğü zamanlarda, koşuşan çocuklardık. Sonra Rialto köprüsünde buluyordum kendimi. Siyah Pelerinliler'in batmaktan korktuğu ve peşimizi bıraktığı coğrafyaydı burası. Mavinin en koyusunu yansıtan Grand Canal'ı izliyordum. Gök bizim için yıldız dansı gösterisini sunuyordu. Kanala düşen yıldız parçaları, şeftali fidanları dikiyordu bataklığın ortasına...

(Sema Yayla)

Resim 38. Sema Yayla, " Poetik Evren: Yıldız Dansı Şöleni " Performansı, Fotoğraf, 2017

SONUÇ

Yaşadığımız dünyanın dışına, gökyüzünün ötesine kafamızı uzattığımızda sonsuza uzanan ve sonsuzluk içinde hareket eden birçok nesne ile karşılaşyoruz. Evrene geziye çıktığımızda yanan/sönen, dağılan ve birleşen maddeler ile birlikte parıldayan renkler görüyoruz. Renklerin gizemli kımıldanmaları ve coşku ile dolu gizemli yapısı biz insanların merakını cezbediyor ve bir çok alanda gökyüzü ve ötesini araştırıyoruz. Astronomi biliminin son dönemlerde bu gizemli yapının sırlarını çözmeye devam ederken biz dünyalılar bu gelişmeleri merak ve korku içerisinde takip ediyoruz. Ama bazılarımız merak ve korkudan değil, yeni bir yaşam alanı bulabilmenin heyecanı ve coşkusu ile bu haberleri takip ediyor. Dünyanın içindeki yaşamdan sıkılan insan, tez içerisinde detaylandırdığımız bireyliğini ilan etmiş varlık için evren; bambaşka anlamlar taşıyor.

Toplum içerisinden kopan ve kendine ait olan alana gizlenen bireyi incelediğimizde, Güneş Sistemi içerisinden çıkarılan Plüton ile dostluğuna şahitlik ediyoruz. Bireyi kendini daha rahat ifade edebilmesi ve içindekileri özgürce yaşaması için Plüton'a bırakıyor ve orada koloni kurmasına izin veriyoruz. Evet yanlış duymadınız, "Plüton'da Bir Koloni" kuruluyor. Yalnızlık, dışlanmışlık, kaos, coşkunluk ve daha derin duyguların ifadesini renkler aracılığı ile tuvale aktarıyor, yetmeyerek şekillendirme hamuru ile üç boyutlu Plüton insanları, geyikleri yaparak insan olmanın dayanılmaz yüklerini Plüton'a bırakıyoruz. Plüton'a renkler fıskırtıp, naif dokunuşlar ile kurulan koloniye duyguları yerleştirerek özlem duyduğumuz özgürlük naralarını sonsuza savuruyoruz. Renklerin ve formun yetersiz geldiği yerde kelimelere sarılarak şiirlerden kolajlar yapıp bir metin hazırlıyor ve bireyi o metnin baş rolü haline getiriyoruz. Bireyin dünyadan evrene uzandığı sonsuzluğu bilimsel açıklamalar ışığında Hiperküp olduğunu kavriyor ve bireyin iç dehlizlerinin güçlü şövalyesi Poetika ile dans ediyoruz. Sonsuza uzanan bu dans gösterisinde birey, Hiperküp'te Poetika ile birlikte yeni renklerin gizemini çözmek için serüvenine devam ediyor.²³

---

²³ Bir yıllık çalışmam süresince yaptığım çalışmaları bireylere aktarmak için bir resim sergisi açarak bu tezi sonuçlandırdım fakat her birey ile iletişime geçilemediği ve savunulanın bireylerde nasıl etkiler yarattığını gözlemleyemediğim için kesin bir sonuç elde ettim demek yanlış olur.

KAYNAKÇA

Ahu Antmen, Sanatçılardan Yazılılar ve Açıklamalarla 20.Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar, 2014 Sel Yayıncılık, İstanbul.

Aristoteles, Poetika –Şiir Sanatı Üzerine- (Çev. Ari Çokona- Ömer Aygün), 2016 Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Gaston Bachelard, MekanınPoetikası (Çev. Alp Tümertekin), 2008 İthaki Yayınları, İstanbul.

Alan Barnard , Simgesel Düşüncenin Doğuşu (Çev. Mehmet Doğan), Dil, simgecilik ve sanat, Ocak 2014 Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.

Jean Baudrillard, Simülakrlar ve Simülasyon (Çev. Oğuz Adanır), 2014 Doğu Batı Yayınları, Ankara.

Robert Burton, Melankolinin Anatomisi (Çev. Merve Tokmakçioğlu), Ekim 2016 Aylak Adam Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.

Jean Cassou, Sembolizm Sanat Ansiklopedisi (Çev. Özdemir İnce-İlhan Usmanbaş), Ocak 2006 Remzi Kitabevi, İstanbul.)

Francis Claudon, Romantizm sanat ansiklopedisi (Çev. Özdemir İnce-İlhan Usmanbaş), Şubat 2006 Remzi Kitabevi, İstanbul.

Jacques Colette, Varoluşçuluk (Çev. Işık Ergüden), Haziran 2006 Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.

Albert Einstein, Göreliliğin Anlamı (Çev. Dr. Ercüment Akat), Aralık 2016 Alfa Basım Yayım Dağıtım San. Ve Tic. Ltd. Şti., İstanbul.

Albert Einstein, İzafiyet Teorisi (Çev. Gülen Aktaş), 2016 Say Yayınları, İstanbul.

Atilla Cemal Eşen, Resim Sanatı Tarihinde Devrimler ve Karşıdevrimler, AbstractExpresionism (Soyut Dışavurumculuk), 2015 Kaynak Yayınları, İstanbul.

Bedri Rahmi Eyüboğlu, Resme Başlarken, Birinci Basım Şubat 2005 Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Jonathan Fineberg , 1940'tan Günümüze Sanat (Çev.Karakalem Kitabevi Yayınları) , Varoluşçuluk Öne Çıkıyor, Klasik Mite Dönüş, 2014 Karakalem Kitabevi Yayınları, İzmir.

Jonathan Fineberg, 1940'tan Günümüze Sanat: Varlık Stratejileri (Çev.Karakalem Kitabevi Yayınları), 2014 Karakalem Kitabevi Yayınları, İzmir.

Yuval Noah Harari, Sapiens (Çev. Ertuğrul Genç), Kasım 2016 Kolektif Kitap Bilişim ve Tasarım Ltd. Şti., İstanbul.

Stephen Hawking, Kara Delikler (Çev. Kerem Cankoçak), Ekim 2017 Alfa Basım Yayım Dağıtım San. Ve Tic. Ltd. Şti., İstanbul.

Stephen Hawking, Ceviz Kabuğundaki Evren (Çev. Kemal Çömlekçi), Şubat 2017 Alfa Basım Yayım Dağıtım San. Ve Tic. Ltd. Şti., İstanbul.

Carl G.Jung, İnsan ve Sembolleri (Çev.Hatice Mukaddes İlgün), 2016 Kabalıcı Yayıncılık, Ankara.

Michio Kaku ve Jennifer Thompson, Einstein'dan Ötesi (Çev. Engin Tarhan), Eylül 2016 ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A.Ş., Ankara.

Jack London, Martin Eden (Çev. Yiğit Yavuz), 2015 İletişim Yayınları, İstanbul.

Flap Mag, Tasarım Yayın Grubu, 2016, İstanbul

Arkadaş Zekai Özger, Sakalsız Bir Oğlanın Tragedyası, Haziran 2015, Ve Yayınevi, İstanbul.

Fernando Pessoa , Başıboş Bir Yolculuktan Notlar (Çev. Işık Ergüden), 2015 Kırmızı Kedi Klasikler , İstanbul.

Geors Politzer, Felsefenin Temel İlkeleri, Sol Yayınları, Onikinci Baskı.

Jean-Paul Sartre , Varlık ve Hiçlik (Çev. Turhan Ilgaz ve Gaye Çankaya Eksen), 2009 İthaki Yayınları, İstanbul.

Schopenhauer, Ölüm ve İçsel Doğamızın Yok Edilemezliği ile Olan İlişkisi (Çev. Elif Yıldırım), Ocak 2014 Oda Yayınları Turizm San. Ve Tic. Ltd. Şti.,İstanbul.

Serol Teber, Melankoli, 2004 Say Yayınları, İstanbul.

Adnan Turani , Dünya Sanat Tarihi Genişletilmiş Yeni Baskı , ABD'deki Soyut-Ekspresyonizmden Sonraki Durum, Aralık 2014 Remzi Kitabevi, İstanbul.

Yard. Doç. Dr. Serdar Uslu, İlkçağ Felsefesi, 2009 Tc. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1944- Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1025, Eskişehir.

Michael Wilson, Çağdaş Sanat Nasıl Okunur 21. yüzyıl sanatını yaşamak (Çev. Firdevs

Candil Erdođan), Nisan 2015 Hayalperes Yayınevi, İstanbul.

Gökhan Yavuz Demir, Sosyal Bir Fenomen Olarak Dilin Belirsizliđi, 2015 İthaki Yayınları, İstanbul.

Ek 1:

RESİM DİZİNİ

Resim 1. Sema Yayla, “ Poetik Düşler Ülkesi “ , Kâğıt Üzerine Sulu Boya, 21x25cm, 2014

Resim 2. Sema Yayla, “Plüton’da bir Koloni”, Tuvale akrilik, 20x20cm, 2017

Resim 3. Ellsworth Kelly, Spectrum Colors Arranged by Chance II

Resim 4. Mark Rothko, Number 61, 640x805cm, 1953

Resim 5. Sema Yayla, “Plüton'da Bir Koloni” , Kâğıt üzerine sulu boya- akrilik, 25x35cm, 2015

Resim 6. Sema Yayla, “Plüton'da Bir Koloni” , Şekillendirme Hamuru- Sulu Boya- Akrilik, 2015

Resim 7. Sema Yayla, “Plüton'da Bir Koloni” , Tuval üzerine akrilik, 40x40cm, 2017

Resim 8. Sema Yayla, “Plüton’da bir Koloni”, Tuval üzerine akrilik, 30x30cm, 2017

Resim 9. (Şekil 2.3)

Resim 10. (Şekil 2.4)

Resim 11. Sema Yayla, “Plüton’da bir Koloni”, Tuval üzerine akrilik, 30x30cm, 2017

Resim 12. Hiperküp

Resim 13. Hiperküp

Resim 14. Hiperküp

Resim 15. Sema Yayla, “Plüton’da bir Koloni”, Tuval üzerine akrilik, 50x70cm, 2017

Resim 16. Sema Yayla, “Geyik Boynuzunda Bir Kadın”, Tuval üzerine akrilik, 150x200cm, 2017

Resim 17. Albrecht Dürer, “Melencolia I”, 24x18.6cm, 1514

Resim 18. Sema Yayla, “Plüton’da bir Koloni”, Tuval üzerine akrilik, 40x40cm, 2017

Resim 19. Sema Yayla, “Plüton’da bir Koloni”, Tuval üzerine akrilik, 30x30cm, 2017

Resim 20. Sema Yayla, “Plüton’da bir Koloni”, Şekillendirme Hamuru- Akrilik, 2017

- Resim 21. Sema Yayla, "Plüton'da bir Koloni", Şekillendirme Hamuru- Akrilik, 2017
- Resim 22. Sema yayla, "Ceylan Uykusu", Tuval üzerine akrilik, 70x70cm, 2017
- Resim 23. Sema Yayla, "Plüton'da Bir Koloni" Kağıt üzerine sulu boya, 21x25cm, 2016
- Resim 24. Chagall, " Geceleyin Pencerede", Kağıt üzerine guvaş, 50x65cm, 1950
- Resim 25. Sema Yayla, "Neptün Ötesi", Kağıt üzerine sulu boya-Akrilik, 21x25cm, 2015
- Resim 26. Sema Yayla, "Geyik Tavus'un Aşkı", Kağıt üzerine sulu boya-akrilik, 21x25cm, 2015
- Resim 27. Cebrail Ötgün, "Kaos Ganimetleri", Tuval üzerine akrilik-talaş, 90x120cm, 2011
- Resim 28. Cebrail Ötgün, " Kaos Ganimetleri ", Tuval üzerine akrilik-peçete, 90x120cm, 2012
- Resim 29. Yayoi Kusama, Tube Map, 2011, London
- Resim 30. Yayoi Kusama, Lousiana Museum of Modern Art, 2015 -2016, Denmark
- Resim 31. Yayoi Kusama, " Infinity Mirrors", 2018
- Resim 32. Yayoi Kusama, "Infinity Mirrors", 2014
- Resim 33. Yayoi Kusama, "Infinity Room", Mirrors, 2017
- Resim 34. Sema Yayla, " Poetik Evren: Yıldız Dansı Şöleni " Performansı, Fotoğraf, 2017
- Resim 35. Sema Yayla, " Plüton'da Bir Koloni", Tuval üzerine akrilik, 200x200cm, 2017
- Resim 36. Sema Yayla, "gelin kucaklayın beni, yıldızları sayamıyorum", Tuval üzerine sulu boya-akrilik, 21x25cm, 2015
- Resim 37. Sema Yayla, " Poetik Evren: Yıldız Dansı Şöleni " Performansı, Fotoğraf, 2017
- Resim 38. Sema Yayla, " Poetik Evren: Yıldız Dansı Şöleni " Performansı, Fotoğraf, 2017

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Sema Yayla

Doğum Yeri ve Tarihi: UŞAK, 1992

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Hacettepe Üniversitesi GSF Resim Bölümü/ ANKARA

İletişim: semayayla@hacettepe.edu.tr

SANATSAL BİR SORUN OLARAK HİPERKÜP: POETİK EVREN

Yazar Sema Yayla

Gönderim Tarihi: 12-Şub-2018 12:13AM (UTC+0200)

Gönderim Numarası: 878934233

Dosya adı: tez.docx (187.72K)

Kelime sayısı: 15303

Karakter sayısı: 105969

SANATSAL BİR SORUN OLARAK HİPERKÜP: POETİK EVREN

ORIJINALLIK RAPORU

% 7	% 7	% 1	% 2
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	Submitted to Hacettepe University	% 2
Öğrenci Ödevi		
2	www.radikal.com.tr	% 2
İnternet Kaynağı		
3	uci.edu	% 1
İnternet Kaynağı		
4	issuu.com	% 1
İnternet Kaynağı		
5	shadowjack.blogcu.com	% 1
İnternet Kaynağı		

6

derman.science.ankara.edu.tr

İnternet Kaynağı

%1

Alıntılarını çıkart

Kapat

Eşleşmeleri çıkar

< %1

Bibliyografyayı Çıkart

Kapat

